

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Svobodová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Miloslava Štěpková

Studijní obor: Etika v sociální práci

Ročník: 2.

Forma studia: Prezenční

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou – diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

22. dubna 2009

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce Mgr. Michaele Svobodové, PhD.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a slečně Daniele Bártíkové
za jazykový překlad.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Pojem domácího násilí.....	8
1.1. Co je domácí násilí.....	8
1.2. Znaký.....	13
1.3. Druhy domácího násilí.....	14
1.3.1. Fyzické násilí.....	15
1.3.2. Psychické násilí.....	16
1.3.3. Sexuální násilí.....	18
1.3.4. Ekonomické násilí.....	19
1.3.5. Sociální násilí.....	20
1.3.6. Používání dětí.....	22
1.3.7. Běžné a patriarchální násilí.....	22
1.4. Rizikové faktory.....	22
1.4.1. Závislost.....	25
1.4.2. Žárlivost.....	26
1.4.3. Nezaměstnanost.....	27
1.4.4. Vzdělání.....	28
2. Teorie vysvětlující násilí v partnerském vztahu.....	28
2.1. Jednofaktorové teorie.....	28
2.2. Multifaktorové přístupy.....	32
2.3. Teorie delikventních subkultur.....	35
2.4. Feministické a kriminologické teorie.....	37
2.4.1. Feministické teorie.....	37
2.4.2. Kriminologické teorie.....	38
3. Pachatelé domácího násilí.....	38
3.1. Psychické charakteristiky a vnější okolnosti utvářející osobnost pachatele.....	39
3.1.1. Psychické charakteristiky.....	39

3.1.2. Vnější okolnosti ovlivňující osobnost pachatele.....	41
3.2. Profily osobnosti pachatele	43
3.2.1. Pachatelé dvojí tváře a sociálně problémoví.....	43
3.2.2. Pachatel nedostatečně a nadměrně se kontrolující.....	44
3.2.3. Základní typy pachatelů domácího násilí dle Bílého kruhu bezpečí.....	45
3.2.4. Typologie pachatele dle Jacobsona a Gottmana	45
3.3. Pachatel žena – muž	46
4. Práce s pachatelem domácího násilí.....	48
PRAKTICKÁ ČÁST	52
VYMEZENÍ PROBLEMATIKY A CÍL PRÁCE	52
PROJEKT.....	54
DISKUSE.....	67
ZÁVĚR.....	76
SEZNAM ZDROJŮ	78
SEZNAM ZKRATEK.....	82
ABSTRAKT.....	83
ABSTRACT.....	84

ÚVOD

Pro zpracování své diplomové práce jsem si zvolila téma Pachatel domácího násilí. Zaměřila jsem se na fenomén, který je dle mého názoru velmi závažný, protože útočí na lidskou osobu, popírá její práva i důstojnost a v krajním případě ohrožuje i na životě. V české společnosti do jisté míry stále přetrvává představa o nízké frekvenci výskytu tohoto jevu a jeho bagatelizace. Za pozitivní považuji reakce organizací, které v dnešní době o problému domácího násilí začínají mluvit, vytvářejí i kampaně, které poukazují na jeho existenci i fakt, že je nutné sebrat odvalu a jednat, protože násilí do vztahu nepatří. Tyto kampaně, jsou ale stejně jako následná péče a spolupráce směřovány pouze k jedné ze zúčastněných stran, tedy pouze k obětem. V tomto nerovnoměrném rozložení pozornosti a pomoci ovšem spatřuji problém.

Svou práci bych tedy ráda směřovala směrem k té polovině aktérů domácího násilí, o nichž se dnes v souvislosti s pomocí příliš nehovoří – k pachatelům domácího násilí. Nejprve se pokusím představit problematiku jako takovou a posléze se budu věnovat osobě pachatele, která je pro mou práci stěžejní. V závěru teoretické části nastíním možnost řešení.

Stěžejní literaturou pro tuto práci pro mne byly knihy: A. Buskotte – *Z pekla ven*, Marvánová – Vargová, Pokorná, Toufaová – *Partnerské násilí* a H. L. Conway – *Domácí násilí*.

Do praktické části jsem zpracovala návrh projektu, který je dle mého mínění logickým vyústěním daného problému. Domnívám se, že aby snaha redukovat domácí násilí byla úspěšná, je nutné nejen vykazovat násilné osoby ze společného obydlí, ale také s nimi navázat spolupráci. Samotné negativní sankce v tomto případě dle mého názoru nemají ve většině případů větší účinek a nevedou osobu k uvědomění si vlastní zodpovědnosti za spáchaný čin. Myslím si, že je mnohem důležitější s násilnou osobou pracovat a usilovat o její změnu. Ta by mohla mít zejména v delším časovém horizontu větší efekt.

V diskusi se budu vyjadřovat k otázkám, které v průběhu práce vyvstávali a tvrzením, která se mi jevila jako sporná. Zmíním se také o některých aspektech, které mi připadají podstatné pro fungování a efektivní působení intervenčního centra, na jehož zřízení předkládám návrh v praktické části práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pojem domácího násilí

1.1. Co je domácí násilí

„Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.“¹

„Domácí násilí v sobě zahrnuje všechny projevy fyzického, sexuálního a psychického násilí.“²

Tento pojem lze chápat jako násilné či jinak poškozující jednání mezi partnery v rámci intimních vztahů. Jedná se o vztahy partnerské, manželské či jiné obdobné, ve kterých lidé sdílejí společné soukromí. K tomuto rozhodnutí dospěli již v minulosti, dobrovolně. Domácí násilí se tedy odehrává mezi blízkými lidmi, kteří se navzájem znají. Pachatel a oběť jsou citově, sociálně a ekonomicky vzájemně závislí. Násilí mezi nimi má opakující se a zároveň také stupňující se charakter. Odehrává se ve společném soukromí pachatele a oběti.³

„Informační zdroje praví: Nejdříve jde o lidskou důstojnost, pak o zdraví a nakonec o život. Násilí se obvykle odehrává v rodinách, kde jsou lidé vzájemně provázaní na více úrovních, a pro oběť je těžké vymanit se ze závislosti na agresorovi.“⁴

„Domácí násilí se v České republice děje asi v deseti procentech rodin (některé výzkumy uvádějí, že je to pouze špička ledovce) a jde napříč sociálně demografickým spektrem. To znamená, že se s ním můžeme setkat v různých společenských vrstvách. Nezávisí na materiálním zázemí rodiny, na vzdělání partnerů ani na jejich profesi či víře. Typickým agresorem v českých rodinách

¹ Domácí násilí, *Domácí násilí*. <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>

² *Sborník vybraných přednášek z IX. konference Společnosti sociálních pracovníků*. s. 16.

³ srov. ČÍRTKOVÁ, L.; MACHÁČKOVÁ, R.; VITOUŠOVÁ, M. *Domácí násilí*.. s. 6

⁴ VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. s. 146

je muž a nejčastější obětí domácího násilí žena: manželka, družka nebo přítelkyně. V sedmdesáti procentech domácností, kde se děje domácí násilí, žijí děti.“⁵

Jiří Jankovský uvádí, že rodina představuje základní, přirozenou společenskou instituci. Jako taková by měla být zdrojem bezpečí, jistoty a důvěry. Mezi jejími členy by měly být pěstovány dobré vztahy, které by tyto hodnoty upevňovaly.⁶

Jana Valdřová uvádí: „Domov není vždy ztělesněním lásky a bezpečí, upozorňuje teolog a etik z Ústavu etiky společenských věd univerzity v rakouském Grazu Kurt Remele: „Vlastní rodina nebo partnerský vztah jsou – statisticky vzato – nejnebezpečnější místa pro ženu“. Fyzické násilí zapadá do „tradičního“ konceptu mužství.“⁷

Domácí násilí z pohledu trestního práva

„§ 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo

b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu“⁸

Dále se k problematice domácího násilí vztahuje:

§ 221 Ublížení na zdraví

§ 222 Ublížení na zdraví

§ 231 Omezování osobní svobody

⁵ GJURIČOVÁ, J. Za zavřenými dveřmi. In *Za zavřenými dveřmi-domácí násilí. Bulletin prevence kriminality MV ČR*. s. 1

⁶ JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. s. 78-79

⁷ VALDŘOVÁ, J. *Gender a společnost*. s. 147

⁸ Domácí násilí, *Právní úprava*.

<http://www.domacinasilii.cz/cz/redakce/pravni-uprava/novela-trestniho-zakona/r99>

§ 232 Zbavení osobní svobody

§235 Vydírání

§237 Útisk

§241 Znásilnění⁹

Hádka nebo násilí?

Domácí násilí nelze zaměňovat s pouhou hádkou či nesrovnalostí ve vztahu. Při hádce jsou si totiž partneři rovni, v problematice domácího násilí nikoliv. V něm má agresor dominantní postavení nebo o jeho dosažení usiluje. Prostřednictvím stupňujících se útoků oběť ponižuje a se snaží o vytvoření její závislosti na své osobě. V domácím násilí tedy nedochází ke střídání rolí. Nevyskytují se ani situace kdy by si byli oba aktéři rovni. O domácím násilí tedy nelze mluvit v případě rvačky. Do této problematiky rovněž nepatří vzájemné napadání (válka Roseových) či „italská domácnost“. Vyloučen by měl být rovněž jednorázový incident, i za předpokladu, že byl klasifikován jako trestný čin. Není splněn předpoklad opakování.¹⁰

„Na rozdíl od tzv. italské domácnosti je u domácího násilí podstatný vztah moci a bezmoci.¹¹

„Obecně lze říci, že domácí násilí je chování, které u jedné osoby vyvolává strach z osoby druhé, přičemž mezi těmito lidmi existoval či existuje blízký vztah. Prostřednictvím moci, kterou tento strach poskytuje, určuje násilník chování oběti“¹²

Podle statistik se jedná o problematiku s poměrně častým výskytem. A to i přesto, že mnoho obětí své problémy nikde nehlásí. Navíc podle A. Buskotte je mnoho případů domácího násilí archivováno pod termíny jako

⁹ Rosa, *Legislativa v ČR*. <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/legislativa-v-cr/>

¹⁰ srov. *Seminář o domácím násilí* [CD-ROM]

¹¹ VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. s. 146

¹² Koordona, *Co je domácí násilí*.

<http://www.koordona.cz/domaci-nasili/obecne/1-co-je-domaci-nasili.html>

je například „jen“ ublížení na zdraví. Statistiky se opírají jen o případy, které byly hlášené a z toho důvodu nebývají čísla různých výzkumů a statistik přesná.¹³

„Tendence přehlížet a bagatelizovat problém fyzického násilí žen na mužích je zřejmě zvláště silná. Tento druh násilí jde totiž proti historicky a kulturně vytvořené představě mocenského rozdílu mezi muži a ženami. Z hlediska tradičního stereotypu role ženy a role muže je představa tohoto druhu násilí zvláště nepřijatelná. Od žen se očekává spíše verbální násilí a skrytý způsob uplatňování moci a nátlaku.“¹⁴

Desatero o domácím násilí (výzkum agentury STEM)

„1. NEPOUČENOST O TOM, JAK VŮČEI DOMÁCÍMU NÁSILÍ VYSTUPOVAT

Pojem „domácí násilí“ zná 80% občanů, jen 18% populace však odpovědělo „ano“ na otázku: Máte informace, jak se zachovat vůči domácímu násilí?

2. MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ – JAK VYPADÁ TYPICKÝ PACHATEL

Téměř dvě třetiny populace (64%) nesouhlasí s názorem, že se domácího násilí mohou dopouštět lidé, kteří jsou známy svým slušným a společenským chováním.

3. MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ – JAK VYPADÁ TYPICKÁ OBĚŤ

Tři pětiny lidí (61%) jsou přesvědčeny, že oběťmi domácího násilí se zpravidla stávají slabé a bojácné ženy.

4. DOMÁCÍ NÁSILÍ JE NALÉHAVÝ PROBLÉM, O KTERÉM SE VŠAK NEMLUVÍ

Veřejnost nesouhlasí s názorem, že násilí mezi partnery je problém zveličovaný feministkami a ženskými organizacemi. Dvě třetiny lidí naopak soudí, že je to závažný jev, o němž nelze mlčet.

¹³ srov. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. s.15

¹⁴ GJURIČOVÁ, Š.; KOCOURKOVÁ, J.; KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. s. 75

5. SPOLEČNOST NEMÁ DOMÁCÍ NÁSILÍ TOLEROVAT, RODINA TO NEVYŘEŠÍ

Většina lidí (71%) si myslí, že rodina sama nemůže vyřešit problém domácího násilí.

6. K DOMÁCÍMU NÁSILÍ NESMÍ OKOLÍ ZŮSTAT LHOSTEJNÉ

Čtyři pětiny občanů (79%) jsou přesvědčeny, že k projevům domácího násilí nemůže zůstat okolí (příbuzní, sousedé, lékař, policie) lhostejné.

7. BEZDRADNOST VŮČI PROJEVŮM DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Tváří v tvář domácímu násilí jen každý druhý člověk (53%) by poskytl pomoc.

8. ZKUŠENOST S DOMÁCÍM NÁSILÍM

Tři pětiny populace (61%) znají případy násilí mezi partnery z doslechu, více než čtvrtina (26%) se s ním setkala přímo, tedy jako svědek, jako oběť, případně v roli násilníka.

9. „PŘIZNANÁ“ ZKUŠENOST S DOMÁCÍM NÁSILÍM

Ve výzkumu uvedlo 13% dotázaných, že se stalo obětí partnerského násilí, 3% přiznalo roli agresora, celkově tedy domácím násilím trpí minimálně 16% populace.

10. CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Většina případů násilí mezi partnery se opakuje (66%), je kombinací fyzického a psychického násilí (50%) a odehrává se v přítomnosti dětí (69%).¹⁵

¹⁵ Bílý kruh bezpečí, *Desatero o domácím násilí*. <http://bkb.juristic.cz/80339/old>

1.2. Znamky

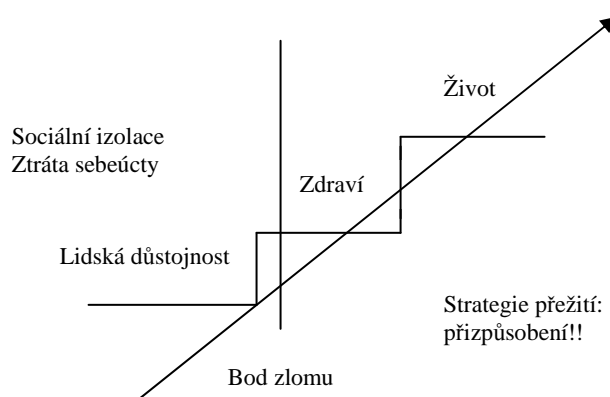
- **Opakování**

Pokud je oběť napadena pachatelem pouze jedenkrát nelze ještě tvrdit, že se jedná o domácí násilí. Pro domácí násilí je naopak charakteristické, že se násilník uchyluje k napadání oběti vícekrát. Může se jednat o útoky, které po sobě následují v krátkém časovém horizontu nebo naopak po určité časové odmlce. Charakteristický je cyklus opakování. Hádky a násilí jsou střídány obvykle obdobím klidu, případně omluv a ujišťování ze strany partnera. I proto je pro oběť těžké uvěřit a agresora opustit.

- **Eskalace**

Je velmi pravděpodobné, že s opakujícími se útoky dochází i k jejich stupňování. Pachatel se snaží získat nad obětí absolutní moc a kontrolu, zároveň také snížit její vlastní sebehodnocení. Partnerské násilí může začínat drobnými útoky. Aby si získal absolutní závislost oběti na své osobě, volí často důraznějších prostředků, aby svého cíle dosáhl. Zpočátku pachatel s obětí manipuluje „dobře“ míněnými radami, později ji spíše zastrašuje různými výhrůžkami, které následně i začne i postupně plnit. Může skončit až smrtí oběti.

Eskalace domácího násilí dle Bílého kruhu bezpečí

- **Nezaměnitelnost pachatele a oběti**

V rámci domácího násilí jsou role pachatele a oběti od počátku jasně rozdělené a nemůže dojít k jejich záměně (oproti běžným hádkám). Agresor má výrazně dominantní postavení, které se svým jednáním snaží utvrdit. Je jedinou osobou, která ve vztahu vyvíjí nátlak a používá násilí k prosazení svých cílů. Oběť bývá na pachateli závislá. Je pouze pasivním příjemcem, neútočí, ani nevyvíjí nátlak na partnera.

- **Soukromí**

Podstatným znakem je rovněž fakt, že domácí násilí se odehrává převážně skrytě, mimo zraky veřejnosti. Agresor a oběť jsou často spojeni citovými nebo manželskými pouty, společným bydlištěm, společně tráveným časem v soukromí. Pro pachatele to znamená absenci vnější kontroly a tím i sníženou možnost odhalení. Pro oběť pak obtížnější cestu k možné pomoci zvenčí a vymanění se z náročné životní situace.¹⁶

1.3. Druhy domácího násilí

„Pohrůžka násilí nebo jiné těžké újmy je širší pojem. Pohrůžka násilím může být namířena jak proti poškozenému, tak třetím osobám, které ani nemusí být incidentu přítomny. Pohrůžka jiné těžké újmy může směřovat proti nejružnějším hodnotám, jako je místo v zaměstnání, čest a dobrá pověst, rodinný a společenský život atd. Podle Listiny základních práv a svobod jsou tato lidská práva nedotknutelná a mohou být omezená pouze zákonem.“¹⁷

„Muži, kteří tyranizují své ženy, tyto taktiky střídají, jak se jim v určité situaci hodí: podle své nálady, podle toho, jakou odezvu chtějí u partnerky vyvolat, nebo podle prostředí, ve kterém se pokouší uplatnit svou moc. Násilník může například v soukromí použít fyzické násilí, ale na veřejnosti jen určitý pohled, výhrůžné

¹⁶ srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. s. 108-109

¹⁷ KOVÁŘ, P. *Sexuální agrese*. s. 30

gesto nebo ponižující poznámku. Násilník používá taktiky nejenom k získání vynuceného souhlasu své partnerky v určité situaci, ale také k vytvoření vztahu, na který se bude moci i v budoucnu spolehnout. Jeho taktiky se zdají být náhodné a nevysvětlitelné, ale pokud je chápeme jako snahu získat ve vztahu moc a převahu, pak jsou náhodné výbuchy násilí zcela vysvětlitelné.¹⁸

„Vlastní podoby domácího násilí mohou být rozmanité. Většinou násilí propuká tam, kde k vyřešení konfliktu nestačí slovní argumentace. Projevy agrese mají za cíl zranit partnera, zastrašit jej a přitom ventilovat vlastní rozrušení a zlobu.“¹⁹

„Domácí násilí je zřídka jednorázovou záležitostí. Fyzické a sexuální zneužívání se stává častějším a krutějším s postupující dobou, někdy skončí až teprve v okamžiku, kdy je jedna z osob zavražděná druhou. Ostatní formy násilí nebo ovládajícího chování mohou pokračovat po dlouhou dobu.“²⁰

1.3.1. Fyzické násilí

„Tělesné týrání představuje jakýkoliv tělesný kontakt, který zanechává škrábance, podlitiny nebo zlomeniny. Zahrnuje vážné tělesné poškození, které může vyústit v hospitalizaci, celkové oslabení, poškození mozku, trvalé fyzické následky nebo smrt.“²¹

Do této kategorie patří násilí páchané přímo osobou agresora, ale také násilí páchané za použití různých předmětů. Důsledkem bývá nejen fyzické ale i duševní poškození oběti. Bývá řazeno mezi nejčastější formu násilí vůbec. Agrese pachatele může být směřována např. i proti oblíbenému domácímu zvířeti. Tento akt má sloužit jako varování oběti, co ji může potkat. Mezi nejčastější formu fyzického násilí patří facky, rány pěstí, strkání, škracení, kopance, tlučení

¹⁸ PENCE, E. *V našem vlastním zájmu*. s. 27

¹⁹ JANOUŠKOVÁ, K., NEDĚLNÍKOVÁ, D. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků*. s. 147

²⁰ Bílý kruh bezpečí, *Domácí násilí, kapitola 1*. <http://bkb.juristic.cz/80341/old>

²¹ KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s.28.

hlavou (např. o zeď, nábytek), tahání za vlasy. Dále pak lze zařadit i přivazování oběti, ohrožování zbraní a pálení cigaretou.²²

Conwayová hovoří o tom, že domácí násilí však může zahrnovat i méně obvyklé způsoby užití fyzického násilí. A to sice tak, že nedojde k přímému napadení, ale i přesto se jedná o akty fyzického týrání, kterým lze oběť vystavit. Patří sem například donucení k užití drog, nasazování rouбіku nebo pytle přes hlavu, plivání agresora na oběť, drhnutí kůže oběti ve studené lázni až do krve.²³

„Za teror zahrnuje také situace, kdy je žena přinucena stát nebo sedět v nepřírozené poloze nebo na místě vyvolávajícím strach a úzkost, například v tmavé, respektive v malé místnosti. Patří sem odpírání spánku nebo potravy, jakékoliv záměrné působení bolesti, úzkosti a strachu.“²⁴ Častější však bývají zejména lehčí formy násilí, jako je facka či strkání. Pro útok se rovněž volí většinou taková místa, kde nejsou následky napadení viditelné.

Osoba, která se dopustí násilného jednání, mívá tendence své chování omlouvat, ospravedlňovat. Agresor obhajuje své jednání jako důsledek tlaku náročné situace, která vyústila ve ztrátu kontrolu a následné nepředvídané jednání. On je v podstatě také obětí a jeho jednání je pouze obranou. Cílem ale není skutečné pokání, ale pouhé zbavení se odpovědnosti za provedený čin. Hlavním cílem agresora je ovládnutí oběti za pomoci jednání, které je vždy plně pod jeho kontrolou.²⁵

1.3.2. Psychické násilí

„Citové a slovní týrání, zesměšňování na veřejnosti, shazování, odpírání stravy či spánku, výslechy, ovlivňování dětí nebo vyhrožování sebevraždou atd. Při této formě domácího násilí násilník neustále vzbuzuje ve své oběti strach, kontroluje ji, pronásleduje atd.“²⁶

²² srov. FRANK, P., PLESKOVÁ, K., BOSÁKOVÁ, M. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. s. 31

²³ srov. CONWAY, H., L. *Domácí násilí*. s. 14

²⁴ KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s. 29

²⁵ srov. MARVÁNOVÁ, s. 120-121

²⁶ FRANK, P., PLESKOVÁ, K., BOSÁKOVÁ, M. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. s. 31

Bývá obvykle spojováno s fyzickým násilím. Na rozdíl od něj ale nezanechává viditelné tělesné projevy a je tedy mnohem hůře identifikovatelné. Přesto není méně závažnou formou a zanechává neméně významné následky. Psychické týrání představuje duševní příkoří, zlé zacházení ohrožující zdraví. Jedná se o zesměšňování, ponižování, zveličování chyb a nedostatků, podceňování, emoční vydírání, odepírání oblíbené činnosti, kontaktů. Agresor svou oběť zná, proto útočí vědomě na její citlivá místa. Důsledkem takových útoků je ustrašenost, nízká sebedůvěra, sebehodnocení, úzkosti, deprese, psychosomatické obtíže. V souvislosti s tím pak i obtíže v kontaktu s druhými lidmi, které se projevují i jako potíže v zaměstnání, neschopnost navázat a udržet vztahy.²⁷

Zastrašování, výhrůžky

„Použití křiku, demonstrace síly, vyvolávání strachu, gesta ničení majetku, týrání zvířat, vyhrožování. Dále používání výhrůžek typu opuštění rodiny, spáchání sebevraždy, uzavření partnerky do blázince, odnětí dětí.“²⁸

Může se jednat jen o demonstraci něčeho, čeho by byl v případě neuposlechnutí schopen, ale také může připomínat oběti, co jí již v minulosti udělal a v „případě potřeby“ udělá znovu. Oběť často již z náznaků pochopí, v jaké náladě se partner nachází a ve strachu z toho, co by mohlo nastat, se stáhne zpět. Mohou to být signály postřehnutelné jen obětí (popř. rodinou), která agresora již dobře zná, ale pro ostatní zůstávají nerozpoznatelné. Takové pak umožňují agresorovi ovládat oběť skrytě i na veřejnosti. U oběti, která již napadení od agresora zažila, mohou i pouhá taková gesta vyvolat podobný účinek jako samotné napadení. Navíc, pokud k napadení dojde, má pachatel tendence zneužívat předchozího psychického nátlaku a ospravedlňovat se, že oběť přeci varoval.²⁹

²⁷ srov. KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s.28-29

²⁸ SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 23

²⁹ srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.121

Popírání, bagatelizování, citové vydírání

Citové vydírání patří mezi velmi účinné způsoby týrání. Jedná se zejména o nadávky, kritizování, zpochybňování duševního zdraví oběti a její ponižování s cílem omezit její sebevědomí a potvrdit si své dominantní postavení. Pachatel násilí se snaží oběť (případně zúčastněné okolí) přesvědčit o tom, že se vlastně nic špatného neděje, nebo alespoň ne z jeho viny. Pro své chování vždy najde racionální vysvětlení, které ho jakéhokoli provinění zbavuje. Oběť pak často začíná pochybovat, zda situaci opravdu nezveličuje. Běžná je také snaha agresora přesvědčit okolí o tom, že oběť není duševně zcela zdravá. Záměrně připravuje takové situace, které by v tom měly utvrzovat i oběť samotnou.³⁰

1.3.3. Sexuální násilí

Představuje jakoukoliv činnost sexuálního charakteru, která je uskutečňována proti vůli druhé osoby. Mezi sexuální násilí lze také zařadit fyzické napadání sexuálních částí těla.

Tato forma násilí se většinou vyskytuje v kombinaci jiným druhem násilí. Pohlavní styk je často vyžadován po násilném fyzickém aktu jako podoba usmíření. Agresor se domnívá, že pohlavní styk, který po oběti požaduje, lze považovat v podstatě za nevyslovenou omluvu. Oběť se většinou ze strachu z dalšího napadení násilníkovi podvolí. Odmítnutí je vnímáno velmi negativně. Násilník ho považuje za nepřijetí svého vstřícného gesta a vzbouření se oběti. V případě, že oběť vnímá sexuální akt jako omluvu, dostává se do začarovaného kruhu. Utvrzuje se v přesvědčení, že ji partner (agresor) stále miluje a svého jednání lituje. Tím se snižuje i pravděpodobnost, že oběť agresora opustí.³¹

Vynucování sexuálního aktu může agresor požadovat bez závislosti na ostatních okolnostech. Opírá se o tvrzení, že v podstatě požaduje jen plnění manželských povinností. Kozlová a Hrušková se věnují problematice znásilnění

³⁰ srov. CONWAY, H. L. Domácí násilí. s. 23-27

³¹ srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.121

jako specifické formě násilí páchaného na ženách. Zmiňují existenci pověr, které tento problém zlehčují. Tyto pověry tvrdí, že ženu v podstatě nelze znásilnit proti její vůli a také prezentují myšlenku, která říká, že pokud se žena už znásilněná nemůže vyhnout, má se uvolnit a užít si to. Znásilnění v partnerských vztazích je vnímáno problematicky. Za znásilnění je považován akt provedený cizí osobou s patologickými rysy. Násilí v rámci partnerských vztahů existenci osoby cizího pachatele popírá.³²

„Objektem trestného činu je právo svobodného rozhodování o vlastním pohlavním životě. Předmětem útoku může být jak žena, tak muž, a to bez ohledu na věk, tělesnou, duševní a sexuální vyspělost, způsob života i pověst. Obětí útoku může být jak prostitutka, tak i manželka a pachatelem její manžel, případně opačně.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel buďto násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo jinému obdobnému pohlavnímu styku, anebo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti. Donucení spočívá v tom, že pachatel svým násilným jednáním překoná vážně míněný odpor jiného nebo oběť nemůže klást z nejrůznějších důvodů odpor. Je zcela nerozhodné, jakým způsobem se do tohoto stavu dostala a zda s přičiněním, nebo bez přičinění pachatele. Může přitom jít o opilost, drogové ovlivnění, hluboký spánek, vysokou horečku, spoutání a podobně.“³³

1.3.4. Ekonomické násilí

Představuje finanční kontrolu oběti agresorem. Agresor má nebo se snaží mít nad penězi oběti absolutní kontrolu. Pokud oběť chodí do práce, musí všechny vydělané peníze odevzdávat agresorovi. V některých případech agresor požaduje, aby oběť nechodila od práce vůbec a zůstala doma. Pod záminkou přání, aby pečovala o jejich společnou domácnost, usiluje pachatel o zvýšení kontroly nad obětí. V obou případech ale omezuje její přístup k penězům, prostředky

³² srov. KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s. 30-31.

³³ KOVÁŘ, P. *Sexuální agrese*. s. 30

na domácnost jí neposkytuje nebo o ně musí žádat. Vyžaduje i informace o tom na co jsou peníze třeba, za co byly utraceny. To agresorovi umožňuje nejen kontrolu nad obětí, ale také mu zavdává další příčinu ke kritizování, či napadání oběti. Sám však o svých příjmech a výdajích nehovoří. Utrácí i peníze oběti. Nemožnost disponovat vlastními finančními prostředky činí oběť na partnerovi závislou a přispívá k její izolaci od společenského života. Také ji to znemožňuje případný odchod od partnera, pokud by se pro něj rozhodla.

Taková situace nutí oběť, aby o finanční prostředky musela partnera neustále žádat. Alternativou k opatření si věcí, na které nejsou peníze, jsou půjčky u přátel nebo známých. Neudržitelná situace bez vidiny dostupných finančních prostředků může oběť dovést i ke krádežím. Pokud se o nich dozví násilník, mohou pro něho být další záminkou pro vydírání nebo zastrašování.³⁴

1.3.5. Sociální násilí

„Představuje absolutní uzavření oběti, zákaz styku s příbuznými a s přáteli, zákaz telefonování, vycházení, přikazování chování, oblékání, rozhodování o tom, co je a co není vhodné. Vyčerpávající dohled nad životem, zákaz nebo naopak určování literatury, poslouchání televize, rádia, omezování nebo zákaz jakýchkoliv zájmů.“³⁵

„Většina pachatelů partnerského násilí se snaží svou ženu izolovat. Odříznout ji od společnosti, ze zaměstnání, od lidí, od pramenů názorů a svobodného myšlení. Agresor svou partnerku neustále hlídá. Kontroluje, co oběť dělá, její korespondenci, s kým telefonuje, s kým se stýká, kam jde. Omezuje její svobodu. Brání ji „v zájmu rodiny“ v jakýchkoli aktivitách mimo domov jako je další vzdělání, zaměstnání, návštěvy, zábava apod. Odůvodňuje to navíc svou nesmírnou láskou k ní a k dětem.“³⁶

³⁴ srov. KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s. 29-30

³⁵ SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 23

³⁶ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s. 122

Důvěra v partnerovu lásku a jeho „dobře“ míněné rady může v počátcích agresorovi velmi pomáhat v izolaci oběti a ve vytváření závislosti na své osobě. To se může negativně odrazit i na tom, jak tuto problematiku vnímá veřejnost. Pachatel je díky izolované oběti jediným zdrojem informací pro okolí. Díky jeho lživým, ale jediným informacím o jejich vztahu může být vina za problémy ve vztahu přičítána paradoxně oběti.³⁷

Oběť nesmí příchozí návštěvy přijímat. Agresor vyžaduje, aby se chovala takovým způsobem, aby bylo patrné, že o návštěvy vlastně ani nestojí, a aby příbuzné, přátele nebo známé od příští návštěvy odradila. Cílem agresora je naprostá izolace oběti od okolního světa a její naprostá závislost a podřízení se.

Conwayová do sociální izolace zahrnuje také jednání za účelem eliminace žárlivosti partnera. Jednou z příčin izolace totiž může být žárlivost partnera, který chce tímto krokem minimalizovat případné příležitosti druhé osoby k nevěře. Dále autorka také uvádí častou změnu bydliště agresora a oběti, která s touto problematikou rovněž souvisí. Pachatel se ke stěhování uchyluje z toho důvodu, aby oběť nemohla navázat přátelské nebo jiné vztahy. To častá změna prostředí velmi ztěžuje.

Osoba odříznutá od okolních informací, je pro pachatele snadněji ovlivnitelná, protože nemá více zdrojů informací, které by mohla pro svá rozhodnutí a utváření názorů srovnávat, nemá ani přátele, kteří by jí v těžké situaci mohli pomoci. Má ale dostatek času na to, aby mohla plnit agresorova přání a příkazy. O to těžší je pro oběť v takové situaci pachatele opustit.³⁸

³⁷ srov. tamtéž, s.122

³⁸ srov. CONWAYOVÁ, H., L. *Domácí násilí*. s. 19

1.3.6. Používání dětí

„Způsobit, aby měla výčitky svědomí ve vztahu k dětem/vnukům, používat je k vyřizování vzkazů, organizovat návštěvy s cílem sekýrovat, vyhrožovat že se s nimi již nesetká.“³⁹

1.3.7. Běžné a patriarchální násilí

„Johnsonová rozlišuje na základě zjištění *Second National Family Violence Survey* dva rozdílné typy domácího násilí a zneužívání: běžné (common) partnerské násilí a patriarchální teror. Tyto dva typy se liší ve smyslu podstaty, krutosti, délky trvání zneužívání, stejně jako pohlavím pachatele a oběti. Běžné partnerské násilí má tendenci být užíváno muži i ženami, ve vztahu se vyskytuje s relativně nízkou frekvencí, neustí tak často ve fyzická zranění a neuplatňuje se v něm fenomén eskalace násilí. Oproti tomu má patriarchální teror tendenci být páchan spíše muži na ženách projevuje se zvyšováním frekvence a krutosti násilí v čase, nezahrnuje pouze fyzické a psychické násilí, ale také „ekonomickou podřízenost, výhrůžky, izolaci a další taktiky kontrolu“ (Johnson, 1995, str. 287).“⁴⁰

1.4. Rizikové faktory

„Startérů domácího násilí může být celá řada – domnělá nebo skutečná nevěra partnera, finanční potíže, rozdílné představy o vedení domácnosti a výchově dětí, ale i touha oddělit se od partnera, kterého nemilujeme. Bohužel největším startérem domácího násilí je touha po moci. Touha mít udržitelnou převahu nad partnerem a stále si ji dokazovat je nejčastějším motivem pro rodinné spory

³⁹ TOŠNEROVÁ, T. Způsoby špatného zacházení. In *Za zavřenými dveřmi-domácí násilí. Bulletin prevence kriminality MV ČR*. s. 22

⁴⁰ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.9

končící agresí. Ve vztazích chybí tolerance. Pokud se přidá ještě žárlivost a alkohol, výsledek může být často velmi nepříjemný.⁴¹

Gjuričová předpokládá, že osoby se sklonem k páchaní násilí v rámci intimních vztahů se vyznačují zvýšeným počtem psychopatologických rysů oproti běžné populaci. Uvádí např. alkoholismus, nízké sebevědomí. Upozorňuje také na fakt, že agresori mívají nižší verbální schopnosti, nežli mají jejich oběti. Autorka za důležitou pokládá také možnost transgeneračního přenosu násilí, byť ne ve všech případech platnou. Dále uvádí, že samotní pachatelé jako spouštěč násilného chování uvádí provokaci ze strany oběti. Čímž vylučují jiný podnět⁴²

Domácí násilí je ve společnosti striktně odmítáno a odsuzováno. Na jeho vznik mohou mít vliv různé faktory pocházející z rodiny i z prostředí. Často se vyskytují vzájemné kombinace jednotlivých faktorů naráz. Hledání konkrétních příčin v rámci jednotlivých problémů je velice obtížné, protože často ani sama oběť nedokáže přesně identifikovat, co je spouštěčem. Odborníci zabývající se touto problematikou vidí původ velkého počtu případů domácího násilí v běžných každodenních konfliktech. Vedle nich se spouštěčem mohou stát také zásadní, zlomové okamžiky v životě partnerů. Mezi ně Andrea Buskotte řadí:

- Narození prvního dítěte – Pro ženu představuje narození dítěte nástup na mateřskou dovolenou, kdy zůstává s dítětem doma. Věnuje mu většinu svého času a pozornosti. Pokud dříve pracovala, nyní o příjem v obdobné výši přichází – na rozdíl od partnera/manžela.
- Oznámení partnerovi o rozchodu – Agresor si odmítá připustit, že by mohl existovat někdo „lepší“ kvůli komu by mohl být opuštěn.
- Při rozhodnutí o společném bydlení
- Otěhotnění – častá příčina, může u agresora vyvolat obavy ze ztráty svého „prvenství“

⁴¹ JANOUŠKOVÁ, K., NEDĚLNÍKOVÁ, D. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků*. s. 146-147

⁴² srov. GJURIČOVÁ, Š.; KOCOURKOVÁ, J.; KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. s. 77

- Partner přišel o místo – Tento podnět nepatří mezi nejčastější. I přesto ho ale lze řadit mezi možné spouštěče domácího násilí. Pokud partner přijde o pracovní místo, může to pro něho znamenat jednak ztrátu příjmu, který mu umožňuje určitou míru nezávislosti, ale také může to také vnímat jako své osobní selhání. Situaci může vnímat i jako selhání na společensko-sociálního očekávání. Obává se, aby ho druzí nezačali vnímat oproti partnerovi jako méněcenného. Aby upevnil své dominantní postavení v domácnosti, volí alternativní formu prosazení – násilím.
- Povýšení (oběti) – Povýšení by se mohlo agresorovi jevit jako útok na jeho osobu, na postavení v rodině, společnosti, na stávající finanční zabezpečení.
- Rozhodnutí (oběti) jít znovu studovat/ do práce – Tím, že by se změnil časový rozvrh partnera, může pro agresora toto rozhodnutí představovat ztrátu kontroly nad druhou osobou. Partner by začal trávit více času mimo domov a pravidelně by se stýkal s jinými lidmi, kteří by ho mohli do jisté míry i ovlivňovat. To je pro agresora ohrožující a nepřijatelné.⁴³

„Gjuričová s kolegy uvádějí jako rizikové faktory partnerského násilí:

- nerovnost pohlaví
- mladší věk (18-30 let)
- chudobu
- odluku
- kriminální kariéru
- etnické otázky
- nezaměstnanost
- drogy
- nesezdané soužití
- základní vzdělání

⁴³ srov. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven.* s. 60-61

- fakt, že jeden z partnerů, event. oba, vyrůstal v násilných rodinných vztazích
- předchozí útok nebo recidivující násilí v současném vztahu“

Netík jmenuje jako další příčiny domácího násilí tyto faktory:

- psychopatie osobnosti – porucha osobnosti, organická postižení centrálního nervového systému, případně závažnější duševní onemocnění agresora
- rozporuplnost vztahu, rozdílná životní orientace partnerů
- zneužívání návykových látek, zejména alkoholu
- stresující sociální situace, např. ztráta zaměstnání, finanční problémy apod.
- tolerantní postoj společnosti vůči partnerskému násilí, převládající patriarchální model
- původní rodina – transgenerační přenos násilných vzorců jednání do dospělosti tendence ztotožnit se s rolí obětí“⁴⁴

1.4.1. Závislost

Za možný spouštěč násilného chování bývá mnohdy považována závislost na alkoholu. Toto tvrzení říká, že agresor pokud se nenapije, násilí se nedopouští. Problém nastává až v případě, že dojde k požití alkoholu. Je nesporné, že alkohol uvolňuje zábrany a je tedy možné, že osoba je po jeho požití náchylnější k činům, které by jinak nedělala. Na druhou stranu v případě domácího násilí nelze uvolňující efekt alkoholu vidět tak jednoznačně. Spojování požití alkoholu se spáchaným násilím může pro některé agresory sloužit i jako omluva jejich násilného chování. Mohou tvrdit, že kdyby nebylo alkoholu, nikdy by k takovému jednání nepřistoupili. Tímto argumentem se ospravedlňují jak před sebou samými, tak především před obětí a také před veřejností. Oběť, která chce věřit, že situace

⁴⁴ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.115.

není tak zlá, agresorovi většinou uvěří.⁴⁵ „Násilí vůči blízké osobě je totiž nepřipustné a neomluvitelné za jakýchkoli okolností. „Alkoholici, kteří svoje ženy týrali, nedovedli reagovat na jakýkoli komunikační podnět jinak než agresí a nedovedli svoje vzorce chování změnit.“⁴⁶ Převzetí zodpovědnosti za své agresivní chování je pak příznivým signálem pro nápravu agresora.“⁴⁷

„Násilné činy nemohou být sváděny na alkohol. Dochází k nim i v rodinách, kde partner nepije. Ze zachycených případů došlo k agresi pod vlivem alkoholu jen ve 22,6 %. Pití může ovlivnit násilné chování, zároveň však poskytuje snadnou omluvu. Pro mnoho žen je jednodušší si myslet, že by je partner neuhodil, kdyby byl střízlivý. Mnohem častěji se jedná o promyšlené činy, následek stresu a snahu povyšovat se nad partnerku (partnera).“⁴⁸

„Týrání není nehoda. Nestává se, protože je někdo stresovaný, opilý nebo užil drogy. Násilí je úmyslný akt, kterou jedna osoba udržuje ve vztahu kontroly jinou. Násilníci se naučili používat násilí tak, aby dostali co chtějí.“⁴⁹

1.4.2. Žárlivost

Může být jedním ze spouštěčů domácího násilí. Je to vlastnost, kterou disponujeme všichni, ačkoliv se u každého projevuje v rozdílné míře. Pro některé lidi může být žárlivost i projevem lásky ze strany druhé osoby. Tedy, že druhý miluje, proto i žárlí. A tudíž se snaží projevy žárlivosti tolerovat. U normálního zdravého člověka nebývá přítomna stále, ale jen v určitých případech ohrožení nebo zlosti a nebývá většinou tolik intenzivní. Problém nastává, pokud se jedná o žárlivost chorobnou.⁵⁰

Novák uvádí, že v souvislosti s fenoménem žárlivosti byl pomocí psychoanalýzy odhalen fakt, že žárlivé osoby nejsou schopné intenzivního citu

⁴⁵ srov. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. s. 61-62

⁴⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. s. 35

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, L.; MACHÁČKOVÁ, R.; VITOUŠOVÁ, M. *Domácí násilí*. s. 8

⁴⁸ PROKOPOVÁ, Z. Muselo to tak být?. In *Za zavřenými dveřmi-domácí násilí. Bulletin prevence kriminality MV ČR*. s. 13

⁴⁹ *Domestic Violence, Who are the abusers.*

<http://www.domesticviolence.org/who-are-the-abusers/>

⁵⁰ BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. s. 62-63

k nikomu jinému než k sobě samým. Žárlivost tudíž nemusí být jen projevem obavy ze ztráty lásky druhého člověka. Agresor se obává, že by nevěrou mohlo být sníženo jeho vlastní sebehodnocení. Nejde ani tak o druhého člověka, jako spíše o osobu agresora samotného.⁵¹

„Chorobná žárlivost je obrazem neschopnosti vyrovnat se s nejistotou o věrnosti partnera. Pokud je uváděna příčina žárlivosti, je buď vymyšlena na základě nepřímých a problematicky interpretovaných důkazů nebo je přinejmenším nadsazena.“⁵² Je to žárlivost, která ke svému vyvolání nepotřebuje konkrétní podnět, ale je u člověka přítomna neustále. Ovlivňuje jeho myšlení i jednání. Je jí posedlý. Jsou přítomny permanentní pocity žárlivosti, které člověka ovládají, což má následně vliv i na běh dění v jeho okolí. Svou výraznou intenzitou se může řadit mezi faktory, které podstatně ovlivňují vznik domácího násilí. Agresor má často zveličené představy a nedůvěru k partnerovi. V důsledku svých utkvělých představ je pak ovládán potřebou neustále druhou osobu kontrolovat a určovat náplň jejího života. To se projevuje např. prověřováním činností oběti, prohlížením pošty atd.⁵³

1.4.3. Nezaměstnanost

Na problém nezaměstnanosti v rámci domácího násilí se lze dívat z dvojího hlediska. Nezaměstnanost oběti na jedné straně a nezaměstnanost pachatele na straně druhé. Agresor se snaží, aby svou oběť izolovat od okolního světa. Chce, aby na něm byla závislá. Proto jedním z jeho možných cílů je, aby oběť opustila své stávající zaměstnání a zůstala v domácnosti. Tak by o ní agresor mohl mít větší přehled a mohl ji lépe kontrolovat. Pro oběť to ale znamená, že na agresorovi zůstává naprosto finančně závislá, protože sama žádné peníze do rodiny nepřináší. Nastat může i opačná situace, kdy je bez práce agresor. Ztrátu zaměstnání si může vykládat jako osobní neúspěch a selhání. Zklamání sebou pak obvykle přináší i vlnu násilí, kterou pachatel za svůj neúspěch trestá oběť. „Čím je pachatel

⁵¹ srov. NOVÁK, T. *Žárlivost - jak ji zvládat*. s. 18

⁵² Tamtéž, s. 20

⁵³ BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. s. 63

závislejší na sociálních vazbách a procesech konformity, tím citlivěji reaguje na negativní sankce, které ho diskreditují v očích sociálního okolí.⁵⁴

1.4.4. Vzdělání

Výše dosaženého vzdělání pachatele není zásadním činitelem, ale i přesto může domácí násilí ovlivnit. Některé mýty říkají, že k násilí dochází jen u lidí se základním vzděláním. V této skupině k násilí dochází opravdu častěji, ale výzkumy říkají, že pachateli domácího násilí jsou i osoby se středoškolským a vysokoškolským vzděláním. Čím vyšší je vzdělání partnera, tím nižší je výskyt násilí.⁵⁵ Problematická může být i situace, kdy oběť dosahuje vyššího vzdělání než agresor. Ten může vnímat své nižší vzdělání jako faktor, který vůči oběti i okolí snižuje jeho hodnotu. K jejímu znovupotvrzení pak využívá násilí.

2. Teorie vysvětlující násilí v partnerském vztahu

Fenomén domácího násilí se ve společnosti vyskytuje již dlouhou dobu. Dříve spíše skrytě, nebylo běžné o problému hovořit či jej řešit. Oběti se k němu zřídka kdy přiznaly. V dnešní době je zájem tuto problematiku řešit. Vznikají i různé teorie, které se vznikem domácího násilí a jeho příčin zabývají. Mezi základní lze zařadit **jednofaktorové** teorie a **multifaktorové** přístupy.

2.1. Jednofaktorové teorie

Vznikaly jako první ještě v době, kdy nebyl znám větší počet případů domácího násilí. Odborníci, kteří se touto problematikou zabývali, tedy mohli zkoumat jen menší vzorek osob, které se s touto problematikou setkaly a rozhodly se svůj problém řešit, což nebylo zcela běžné. V dřívější době se také nehovořilo o všech

⁵⁴ MATOUŠEK, O.; KOLÁČKOVÁ, J.; KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. s. 229

⁵⁵ srov. PIKÁLKOVÁ, S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách*. s.100

formách násilí, které jsou dnes známé. Je to model již překonaný, přesto dnes slouží jako inspirace k řešení problematiky domácího násilí.

Lze je členit do tří skupin:

- Biologicko-genetické teorie - Považuje agresi za vrozenou dispozici, která je vlastní každému člověku.⁵⁶ Biologické zapříčinění lze hledat u těch nemocí, zejména tělesných kde je známa příčina. V případě agrese však nevysvětluje fakt, co je ve vztazích spouštěčem násilného jednání. Přesto, že tyto teorie nepřinesly jednoznačné vysvětlení, nelze je zcela odmítat. Vztah biologických faktorů k různým typům chování je však složitý a mnohdy nepřímý. Je rovněž nutné brát v úvahu, že tyto faktory zpravidla nepůsobí samostatně.⁵⁷ O genetické determinaci hovoří i Poněšický. Zmiňuje význam výskytu hormonů u jednotlivých pohlaví. Zatímco ženský hormon estrogen spíše uklidňuje mužský hormon testosteron, který dříve umožňoval připravenost k boji, je příčinou zvýšené agresivity. U mužů je výskyt tohoto hormonu vyšší než u žen, je u nich tedy i vyšší pravděpodobnost, že se budou chovat agresivně.⁵⁸

⁵⁶ srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.111

⁵⁷ srov. HRČKA, M. *Sociální deviace*. s. 160-161

⁵⁸ srov. PONĚŠICKÝ, J. fenomén ženství a mužství. s. 14-15

Autor však nevnímá agresi jen v jejím negativním významu. Rozlišuje dvě teorie o vzniku agrese. Agresi jako vrozenou pudovost a agresi jako reakci na frustraci. V případě agrese jako *vrozené pudovosti* se jedná o určitou připravenost člověka, která mu umožňuje čelit překážkám, přizpůsobovat se novému a bránit vlastní život. Agrese jako *reakce na frustraci* představuje naučenou reakci, kterou se jedinec snaží minimalizovat své osobní ohrožení a vznik případných traumat v důsledku neuspokojování svých potřeb nebo snižování své vlastní hodnoty. Může se jednat o pomluvu, zesměšnění, mstu i zabití. Tento postoj však může bránit lepšímu poznání okolního světa. Autor také upozorňuje na fakt, že tato teorie by neměla být zevšeobecňována. Nepřítomnost frustrace neznamená, že u jedince nedojde k agresivnímu jednání. Naopak teorii lze využít k vysvětlení jednotlivých případů agresivního jednání.⁵⁹ Agresivní jednání může posilovat pozitivní hodnocení okolí, dosažení cíle bez postihnutí sankcí. K uvolnění zábran k agresivnímu jednání mohou přispět také drogy, alkohol, léky.⁶⁰ Biologické kořeny agrese se snažil objevit i Sigmund Freud. Zaměřil se na zkoumání pudu k životu (eros) a pudu k smrti (thanatos). Pokud se člověk setká s konfliktem nebo jinou zatěžující situací je pudem smrti veden k sebedestrukci. Jejímu uskutečnění brání ale sebezáchovné tendence, které obrátí sebedestrukci ve vnější agresi.⁶¹

- Psychologické teorie – Tato teorie říká, že schopnost páchat násilné činy tkví v lidské psychice. Ačkoli se tyto vlastnosti nachází uvnitř jedince, jsou často ovlivňovány procesy zvenčí. Předmětem zkoumání se tedy

⁵⁹ srov. PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. s 22-37

⁶⁰ srov. SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. s. 19

⁶¹ srov. PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. s 24-25.

stává vypracování určitých typologií pachatelů, kteří mají tendence jednat násilným způsobem. Jaký jsou jejich osobnostní charakteristiky temperament, prožívání.⁶² „Podle Eysenckových se násilí na svém partnerovi nejčastěji dopouštějí lidé, kteří odpovídají následujícímu profilu: impulsivní a bez zábran, neschopný osvojit si sociální role (extrovert); úzkostný, jehož úzkost spouští naučené deviantní reakce jako např. násilí (neurotik); bezstarostný, necítí vinu, empatii, bezcitný, tudíž se může projevovat antisociálně (psychotik).“⁶³

„Psychoanalytické teorie chápou deviantní chování jako důsledek zkušeností z raného dětství. Některé zážitky z dětství (emoční deprivace, nevyřešené vnitřní konflikty a komplexy) vedou k poruchám psychosexuálního vývoje (jeho stagnaci či regresi k nižším vývojovým fázím) a k formování určitých osobnostních vlastností v dospělosti (emoční nejistota nezralost závislost, pocity méněcennosti). Snaha jedince vyrovnat se s těmito konflikty a komplexy nebo je kompenzovat pak vede k deviantnímu chování.“⁶⁴ „Psychoanalytický přístup akcentuje vliv emocionálně nabitých konfliktů v raném i pozdějším dětství, které se mohou v dospělosti projevit duševní nemocí anebo kriminálním jednáním. Připouští i vliv neuvědomovaných motivů.“⁶⁵ Vargová v knize Partnerské násilí uvádí, že osoba, která se v pozdějším věku dopouští násilí, a to zejména verbálního, zřejmě nezvládla některou z fází vývoje v dětství.

⁶² srov. HRČKA, M. Sociální deviace. s. 162.

⁶³ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.32

⁶⁴ srov. HRČKA, M. Sociální deviace. s. 162-163

⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. s. 93

- Sociologické teorie – „Sociologické teorie skončily s psychiatrizací problematiky domácího násilí a na pachatele a oběti domácího násilí přestaly nahlížet jako na psychicky narušené osoby. Sociologické teorie se v podstatě kryjí s modely z dílny feministických přístupů nebo jsou jimi alespoň inspirovány. Oběma koncepcím je společné, že vnímají domácí násilí jako produkt „typicky mužské společnosti“, zdroje násilí spatřují v sociostrukturálních jevech souvisejících se vznikem a uplatňováním moci ve společnosti i mezi jejími jednotlivými členy.“⁶⁶

Poněšický, který se zabývá zkoumáním mužské a ženské psychiky uvádí, že „ženy potlačující svou agresivitu ji projikují, delegují na muže a muži mají opět potřebu potlačovat svoji, v jejich očích slabou ženskou stránku, a tudíž ji projikují do žen. Samozřejmě se může stát, že v extrémních situacích je biologický faktor – konstituce – určující, jindy opět výrazně modifikuje ony vztahově-psychologické danosti silný kulturní tlak.“⁶⁷

2.2. Multifaktorové přístupy

Domácí násilí představuje složitý jev. Různé jsou i příčiny jeho vzniky. Pro jeho zkoumání jsou tedy vhodnější multifaktorové přístupy, které jsou oproti předchozím jednofaktorovým teoriím komplexnější. Jedním z nejznámějších multifaktorových přístupů je model D. G. Duttona. Tento model je členěn na čtyři strukturální roviny zdrojů a příčin domácího násilí - makrosystém, exosystém, mikrosystém, ontogenetická rovina.

⁶⁶ KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s.38

⁶⁷ PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén mužství a ženství*. s. 146

- Makrosystém – V tomto případě se vychází z teorie hierarchického uspořádání společnosti, které bylo charakteristické zejména pro dřívější dobu. Muž vystupuje jako vůdčí osoba nadřazená ženě. Ta je dle tohoto modelu s jeho postavením srozuměna a měla by ho přijímat i s veškerými projevy. V důsledku toho může ale docházet k přehlížení násilí, které za těchto podmínek vlastně ani „nemůže“ vzniknout. Takové uspořádání napomáhá také udržování mýtů, které se přičiňují v problematice bagatelizace násilí muže vůči ženě, které se odehrává v rámci jejich intimního vztahu. Mezi takové mýty patří např. představa o masochistickém založení ženy, které se násilí prožívané ve vztahu v podstatě líbí, protože jinak by odešla. Obdobným mýtem je představa, že muž jedná agresivně jen tehdy, zavadí-li mu k tomu žena příčinu. Sám se násilí bez příčiny na partnerce nedopouští.
- Exosystém – Zahrnuje blízké okolí osoby. Může se jednat o vztahy na formální i neformální úrovni, které nějakým významnějším způsobem danou osobu ovlivňují.⁶⁸ „Konkrétními faktory, které přispívají ke zneužívání uvnitř rodiny, mohou být nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost komplikující dané osobě přístup k síti sociálních institucí atd. Exosystém tak může generovat spouštěče (startéry) i nárazníky (tlumiče) domácího násilí.“⁶⁹
- Mikrosystém – Představuje ho rodina. Je to společenství osob, které se navzájem znají, spojují je vzájemné vazby, sdílejí spolu společné prostředí a tráví spolu více času. Mají

⁶⁸ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. s. 245-246

⁶⁹ Tamtéž, s. 246

mezi sebou rozdělené role, většinou dokáží odhadnout chování druhého. Jednotliví členové na sebe navzájem působí a ovlivňují své jednání, postoje, názory. Mnoho situací, které se v rodině odehrávají, se odehrávají mimo zraky veřejnosti, tedy v soukromí. V rodině se ale může dít něco, s čím by ostatní nemuseli souhlasit nebo něco, co by bylo třeba to změnit. Neprůhlednost rodinného soukromí, ale takovému jednání brání.

- Ontogenetická rovina – Zaměřuje se přímo na osobu pachatele a oběti a na jejich vzájemný vztah. Vychází se z myšlenky, že „týraní týrají“. Osoba, která se sama někdy stala obětí násilí, má tedy pravděpodobně větší sklony k tomu, aby se následně násilí sama dopouštěla. Z původní rodiny může podobné násilné činy vnímat jako do jisté míry „běžnou“ formu projevu, či prosazení vlastní vůle. Agresivní chování může být rovněž naučenou odpovědí na stresové situace, ve kterých agresorovi násilné jednání osvědčilo.⁷⁰ „Přímý kontakt jedince s násilím v průběhu jeho dětství je rizikovým faktorem, může odstartovat pochody kriminogeneze (původní oběť se později stává egocentrickým násilníkem) či viktimizeze (oběť přijme životní scénář oběti, násilí akceptuje jako nutnou součást svého života, její zraňování tudíž pokračuje i v dospělosti).“⁷¹

⁷⁰ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. s. 247

⁷¹ srov. tamtéž, s. 247

2.3. Teorie delikventních subkultur

Voňková a Spoustová uvádějí ještě **teorii delikventních subkultur** a také teorie, využívané zejména v posledních letech, které na ní stavějí. Teorie delikventních subkultur vychází z předpokladu, že menšinové skupiny, které se odlišují od většinové společnosti, z ní bývají vyčleňovány. Svou odlišnost vnímají jako bariéru v přístupu k veřejnému dění, které tudíž nemohou nijak běžnou cestou ovlivnit a nijak se prosadit. Prioritní se tak pro ně stává získání uznání ve své vlastní (marginální) skupině. Toho mohou dosáhnout činy, které jsou v rozporu se zákonem, které zároveň poškozují většinovou společnost. Z této hlavní teorie vycházejí teorie učení (socializace), sociální kontroly, sociální anomie a teorie viktimologické.⁷²

- **Teorie učení**

Je to proces, ve kterém se jedinec učí hodnotám a normám dané společnosti. Učí se je rozpoznávat a usilovat o ně. Jsou mu zprostředkovány zpravidla jeho nejbližším okolím, tedy rodinou, v raném věku. Existuje zde ale riziko, že mu v rámci rodiny budou předány hodnoty, které jsou obecně hodnoceny jako nežádoucí.⁷³ „Rodina je hlavním činitelem socializace dítěte a má velký vliv na jeho sociální rozvoj. Podle teorie sociálního učení lze předpokládat, že pokud jsou děti svědky násilí ve své rodině, budou tento vzorec chování napodobovat ve vlastních vztazích. Podle Strause se děti, které se staly obětí násilí, proti němu neobráťí, ale vnímají jej jako specifickou hodnotu.“⁷⁴

Jankovský uvádí, že výchova může ovlivnit také svědomí. Jednou z možných forem svědomí je tzv. laxní svědomí. Autor jím má na mysli nízkou citlivost pro podněty, které jej ovlivňují. Jeho příčinu lze hledat zejména v působení vnějších vlivů (vyjma defektu osobnosti ve smyslu

⁷² SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 41

⁷³ srov. tamtéž, s. 41

⁷⁴ MARGÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s. 27

anetické psychopatie). Podstatnou roli zde hraje výchova v dětském věku. Jakkoliv je její působení významné, neznamená ale, že jej již není možné změnit. Pozdější náprava je možná.⁷⁵

A. Buskotte uvádí i teorii, dle které se člověk učí i ze svých úspěchů a chyb. Pokud je jedinec méně úspěšný, může mít tendence uchylovat se k násilnému jednání a své neúspěchy si vybíjet na okolí. Pokud však nebude za toto jednání nijak trestán a naopak dosáhne agresivnější cestou naplnění svého cíle, může se stát, že si tento vzorec chování upevní. Násilné jednání mu tak nejen umožní zbavit se stresu a napětí, ale také umožní snadnější dosažení vytyčených cílů.⁷⁶

- **Teorie sociální kontroly**

„Prosazuje kontrolu zločinnosti pomocí pozitivních podnětů a negativních sankcí, tedy aplikaci odměny a trestu. Žádný z dnešních systémů externí sociální kontroly (náboženství, morálka, vědění, výchova právo) nejsou považovány za postačující a všechny jsou kritizovány. Porušení práva je pouze malou částí celku odchylného chování a státem uložený trest představuje pouze jednu z možných sankcí. Kontrola zločinnosti zahrnuje vedle státního úsilí také společenské snahy občanských iniciativ, veřejné mínění a svépomocné organizace.“⁷⁷

- **Teorie anomie**

Vývoj společnosti klade na jednotlivce stále větší nároky. Přináší sebou i nejistotu. Dřívější pravidla již neplatí, nová ještě nebyla stanovena. Zdroje jednotlivce se stávají v nově nastalých podmínkách nedostačující. Vzniká tak rozpor mezi cíli, které si jedinec stanoví a možnostmi těchto cílů dosáhnout. Negativní emoce, které tento proces provázejí,

⁷⁵ JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. s. 35

⁷⁶ srov. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. s. 69

⁷⁷ SPOUSTOVÁ, I.; VONKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 43

mohou být pak ventilovány formou agrese jako náhradního prostředku umožňujícího uspokojení.

- **Teorie viktimologické**

Předpoklady k násilnému jednání jsou dle této teorie produktem více situačních faktorů. Objevují se tedy jak na straně pachatele, který má k takovému jednání sklony, ale důležitou roli hraje i situace, kterou pachatel vnímá jako vhodný a nikým nestřežený okamžik k uskutečnění svého cíle.⁷⁸

2.4. Feministické a kriminologické teorie

2.4.1. Feministické teorie

Opírají se o dřívější patriarchální rozvrstvení společnosti, kdy muži bylo přisuzováno nadřazené postavení vůči ženě. Byla narušena rovnováha mezi pohlavími. Toto rozvrstvení společnosti stavělo ženu do nevýhodného submisivního postavení. Muž měl výrazně dominantní postavení a nepopiratelná práva. Žena byla převážně závislá na rozhodnutí svého muže. Dle této teorie se muži dopouštějí násilí na ženách proto, aby si udrželi své vůdčí postavení. Již v rodinách se setkávají s tímto modelem chování u svých otců, prarodičů. Zároveň bývají vedeni k potlačování „ženských“ vlastností jako je empatie a citlivost.⁷⁹ „Většina pachatelů násilí na ženách v intimních vztazích vyrůstala v přesvědčení, že muž je hlavou rodiny, jejíž hlas má největší váhu a jehož názor má právo veta nad všemi ostatními v rodině. Již od dětství byl učen neprojevat své emoce a opak hodnotit jako slabost.“⁸⁰

⁷⁸ srov. SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 43-44

⁷⁹ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.34-35

⁸⁰ VALDROVÁ, J., D. et al. *Abc feminismu*. s. 107

2.4.2. Kriminologické teorie

Oproti feministickému modelu nepřisuzuje roli pachatele domácího násilí výhradně muži. Dle této teorie se pachatelem i obětí může stát jak muž, tak i žena. Tato teorie se neopírá o patriarchální model, ale vychází z předpokladů stejných možností na straně muže i ženy. Rozdíly spatřuje spíše ve formě páchaného násilí. Zatímco co muž – pachatel se zřejmě více dopouští těžších násilných útoků, žena – pachatelka se dopouští lehčích forem.⁸¹

3. Pachatelé domácího násilí

Osoby páchající domácí násilí nebyly dříve předmětem přílišného zkoumání a zájmu. Pokud bylo násilí v rodině odhaleno, terapie byla zaměřena především na oběť, případně její děti. V posledních letech je snaha odborníků tento přístup změnit a jsou vytvářeny i terapie pro pachatele násilných činů. Přestože nelze určit přesnou charakteristiku pachatele, lze vymezit některé znaky, které jsou většinou pachatelů společné. Obecně je lze rozčlenit na vnitřní psychické charakteristiky pachatele a vnější okolnosti, které osobnost pachatele utvářely. Mezi společné znaky lze zahrnout zejména o nízkou sebeúctu, vysokou žárlivost, hledání vinny pouze u druhých a chápání rodiny v tradičním patriarchálním smyslu, kdy muž je nadřazený ženě. Hovoří se také o tzv. fenoménu „dvojitá tvář“, která je pro agresory charakteristická. Jejím opakem problémový pachatel domácího násilí. Významnou roli hraje i závislost pachatele na oběti, kterou provází i neustálý strach z opuštění.⁸²

⁸¹ srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.112

⁸² Zpravodaj BKB 1/2003. *Zatím víme víc o ohrožených osobách*.

<http://www.domacinasil.cz/cz/redakce/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/r108>

„Předběžně se zdá, že domácí násilí je jen výjimečně podmíněno nápadnou duševní patologií pachatele ve smyslu agresivní psychopatologie či sadismu. Většina pachatelů domácího násilí nekopíruje ani struktury osobnosti chronických kriminálních. Velmi často to bývají jinak celkem slušní lidé, kteří kromě partnerského násilí nemusí mít problémy se zákonem nebo morálkou. Intervence směřující k pachateli proto kombinuje sankce (restrikce) s terapií. V našich podmínkách zatím chybí okamžitá konfrontace pachatele s oficiální reakcí.“⁸³

„Násilné osoby není snadné vymezit. Není žádný typický násilník. Obecně se mohou zdát přátelští a milující své partnery a rodinu. Často napadají jen za zavřenými dveřmi. Pokouší se skrývat týrání působením zranění, která mohou být skryta a nepotřebují lékaře.“⁸⁴

„Domácí násilí se objevuje mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickým skupinám apod.“⁸⁵

3.1. Psychické charakteristiky a vnější okolnosti utvářející osobnost pachatele

3.1.1. Psychické charakteristiky

„Na základě analýzy psychologických šetření partnerských agresorů v České republice v roce 2005 došli výzkumníci k závěru, že osobnost pachatele závažného partnerského násilí lze nejčastěji popsat jako anomální až psychopatickou osobnost, s rysy impulsivity, poruchami seberegulace, rigidity, sebenejistoty, s nedostatečným smyslem pro realitu, ale celkem dobrou sociální kompetencí, s rysy labilní až impulsivní afektivity, jež není dostatečně zvládána rozumem a sníženou odolností vůči zátěži.“⁸⁶ S tímto tvrzením se plně neztotožňují M. Hrušková a L. Kozlová. „Většina případů domácího násilí není

⁸³ Bílý kruh bezpečí, *Domácí násilí: Naléhavé problémy prevence a intervence v ČR.*

<http://bkb.juristic.cz/174587/old>

⁸⁴ Domestic Violence, *Who are the abusers.*

<http://www.domesticviolence.org/who-are-the-abusers/>

⁸⁵ Rosa, *Co je domácí násilí.* <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili/>

⁸⁶ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí.* s.116

projevem deviantních, patologických či zvrhlých mužů. Jsou to činy osob, jejichž přesvědčení je jen pevně zakotveno v extrémních polohách naší kultury, neboť násilí mužů vůči ženám existovalo po tisíciletí. Bylo akceptováno jako součást rodinného uspořádání, bylo zde v podstatě i očekáváno. Nikdy nebyla vina za násilí kladena násilníkovi, a ten musel málokdy (pokud nedospělo např. až k vraždě) ze svých činů skládat účty.“⁸⁷

Conwayová uvádí, že mnoho agresorů vykazuje některé společné vlastnosti. Mezi ně patří nízké sebevědomí, pocit nedocenění, představu o patriarchálním rozdělení společnosti, neschopnost nést odpovědnost za své činy a dávat vinu druhým, žárlivost, nezvládání stresových situací.⁸⁸

„Často jde o muže, kteří jsou zcela obecně nepřiměřeně agresivní a ohrožují obyčejně nejenom ženy, ale i děti a všechny slabší jedince, kteří jsou na nich závislí. Jsou to anomální osobnosti, nemají potřebné sociální zábrany, jsou konfliktní a chovají se z obecného hlediska nepřijatelně. Potřebují mít partnera zcela podřízeného a ovladatelného, je to jediná varianta, již zvládnou.“⁸⁹

„Francouzská psychiatrička a psychoterapeuta Hirigoyenová charakterizuje osobnost násilníka jako narcistu, který sám špatně snáší neúspěch a pocit vlastní malé hodnoty. S tím souvisí i jeho vystupování ve společnosti, kde se často chová velmi příjemně, laskavě a přátelsky. Okolí tak nabývá dojmu, že není možné, aby takový člověk své partnerce ubližoval.“⁹⁰

⁸⁷ KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s.40

⁸⁸ srov. CONWAYOVÁ, H., L. *Domácí násilí*. s. 50-52

⁸⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. s. 351

⁹⁰ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.116

3.1.2. Vnější okolnosti ovlivňující osobnost pachatele

Agresivní vzorec chování si pachatelé mohou odnášet z rodiny, kde otec používal násilí vůči ostatním členům rodiny. Kde bylo násilí využíváno jako prostředek k dosažení svého cíle nebo k vybytí stresu. Tvzení, že týraní týrají, nemá sice absolutní platnost, podstatně však zvyšuje pravděpodobnost výskytu násilí. Dítě vidí, že násilí je cestou, kterou lze něco získat vydobýt si určité mocenské postavení. Naučí se na stresové situace reagovat právě násilím, protože jinou formu obrany se od nikoho nenaučily.⁹¹

Dnešní společnost vnímá obraz muže jako silné, sebejisté, neohrožené osoby, která nevykazuje žádné známky ženskosti (empatie, asertivita). Pokud se u někoho ženské vlastnosti přeci jen objeví, je vnímán jako slaboch. Riziko představuje skutečnost, kdy se jedinec ztotožní s žádoucí charakteristikou silného muže a plně abstrahuje od vlastností, které by ho mohly činit „slabým“. Může se pak stát, že ve svém jednání bude sahat i k násilí, aby dosáhl svých cílů a potvrdil svou pozici.⁹²

„Příčiny dnes bývají spatřovány zejména v rodové podmíněnosti. Násilí na ženách je výrazem asymetrického vztahu mezi mužem a ženou a nerovnosti mezi nimi. Na základě komplexní statistiky a etnografických údajů ze společenství z celého světa byly stanoveny čtyři faktory, které doprovázejí násilí na ženách:

- sociálně-ekonomické rozdíly mezi mužem a ženou,
- násilné řešení mezilidských konfliktů,
- mužský ideál, dominance, tvrdosti a cti,
- mužská ekonomická a rozhodovací autorita v rodině“⁹³

Jednání pachatele může být tedy také odvozené od patriarchálního vnímání společnosti, kde je muž nadřazený ženě. V této společnosti byl do jisté míry přehlížen nátlak, který muž na ženu vyvíjel, protože byl uznáván jako hlava

⁹¹ srov. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. s. 137-139.

⁹² srov. tamtéž, s. 145-148

⁹³ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.113

rodiny s určitými pravomocemi. Je tedy možné, že pachatelé domácího násilí si tento způsob jednání osvojili ve své primární rodině. V té otec vystupoval jako dominantní hlava rodiny. O jeho názorech se nediskutovalo, měly být přijímány a plněny. Pachatelé, kteří se dopouštějí násilí, se mnohdy domnívají, že jsou k takovému jednání oprávněni. Myslí si, že se jen trochu důrazněji domáhají toho, na co mají právo, nárok. Násilí může vznikat i jako produkt závislosti na druhé osobě, respektive strachu, který sebou závislost přináší.⁹⁴ „Muži, kteří se uchylují k násilnému chování, neumějí řešit stresy, své pocity, úzkosti, jsou na ženách emociálně závislí. Na druhou stranu však mají potřebu ovládat, kontrolovat, cítí „odpovědnost“ za své ženy.“⁹⁵

“Jak uvádí Vavroň, muži, kteří se uchylují k násilí, mají většinou následující názory:

- muž je hlava rodiny
- mužství znamená fyzickou sílu a dominanci
- fyzická síla a zastrašování jsou platnou metodou řešení problémů“⁹⁶

V prvních dvou případech se jedná o vzorce chování, které bývají získávány v primární rodině. Vnímání muže jako hlavy rodiny pochází z patriarchálního uspořádání primární rodiny, ve které pachatel násilí vyrůstal. Přejatý názor, že mužství znamená fyzickou sílu a dominanci, je jedním z klasických mýtů, které se k mužské osobě váží. Takový jedinec se ve své rodině jistě často setkával s názorem, že muži nepláčí, neprojevují své city, jsou nezávislí, odvážní, silní a nebojí se to prezentovat. Posledně jmenovaný je názor, že fyzickou silou a zastrašováním lze něčeho dosáhnout. Pachatel, který zastává tento názor a jedná dle něj, vychází ze svých zkušeností, které mu tento druh jednání potvrzují. Většinou se tedy neseťkal s odporem, a proto věří, že násilí je cesta k dosažení svého cíle.⁹⁷

⁹⁴ srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.123

⁹⁵ *Sborník vybraných přednášek z IX. konference Společnosti sociálních pracovníků*. s. 85

⁹⁶ KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s.42

⁹⁷ srov. tamtéž, s.42.

„Agresivní jednání se stává osvojeným způsobem uspokojování potřeb. Vnější agrese, opakovaná a posilovaná reakcí okolí, se upevňuje jako vnitřní pohotovost neboli tendence řešit problémové situace osvědčeným způsobem, tj. agresí.“⁹⁸

3.2. Profily osobnosti pachatele

3.2.1. Pachatelé dvojí tváře a sociálně problémoví

„Pod vlivem Shermana se prosadilo členění pachatelů domácího násilí podle jejich sociálního ukotvení. Ve hře jsou dva hlavní typy, a to domácí násilník s dvojí tváří (tj. doma násilník a pro okolí konformní, seriózní osoba) a sociálně problémový pachatel domácího násilí. V podstatě se tím rozlišuje pachatel z vyšších a nižších sociálních vrstev. Jak často se tyto dva typy vyskytují v reálném životě, lze však pouze odhadovat, přesné statistiky neexistují. Navíc se experti shodují v tom, že v rodinách ze středních a vyšších vrstev se domácí násilí hůř odkrývá.“⁹⁹

- **Dvojí tvář**

Fenomén dvojí tváře představuje jednak násilné chování pachatele vůči oběti, které se ale odehrává pouze v soukromí. Navenek se agresor snaží působit spořádaným dojmem. Právě tato iluze, kterou násilník klame veřejnost, může přispívat k těžšímu odhalení domácího násilí. Pachatel, který navenek chová jako milující partner a spolehlivý rodič nevyvolává u okolí žádné podezření. Pokud si oběť na jeho chování stěžuje, stává se, že jí okolí nevěří. Domnívá se, že situaci pouze zveličuje nebo, že si vymýšlí. Tento způsob přetvářky může pachatel používat i ve vztahu k oběti, protože většinou bývá o oprávněnosti svého jednání přesvědčen, případně si najde takovou výmluvu, která ho odpovědnosti zbavuje. Jeho násilné výpady vůči oběti se často střídají s milými a omluvnými gesty.

⁹⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. s. 170

⁹⁹ MATOUŠEK, O.; KOLÁČKOVÁ, J.; KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. s. 229

Většinou platí, že čím je útok brutálnější, tím větší je následné vstřícné gesto pachatele.¹⁰⁰

- Sociálně problémoví

Násilí páchané na partnerovi je jednou z více trestných činností, které se tato osoba dopouští. Jsou do jisté míry opakem pachatelů dvojí tváře. V páchání násilí se neomezují jen na blízké osoby a soukromí, ale jejich kriminální činnost mívá širší rozsah. Mívají i záznam v rejstříku trestů.¹⁰¹

3.2.2. *Pachatel nedostatečně a nadměrně se kontrolující*

Podle Megarggeeho lze rozlišit pachatele násilné trestní činnosti na:

- Nedostatečně se kontrolující
 - je to osoba, která se nechává strhnout děním okolo sebe, neklade si žádné zábrany v jednání. Nesnaží se nijak regulovat své jednání, nijak se neovládá.
- Nadměrně se kontrolující
 - snaží se regulovat veškeré své jednání. Přemíra kontroly vlastních projevů neumožňuje odreagování a u jedince dochází k hromadění agrese.¹⁰²

„Jsou to osoby, které jsou úkorně a intenzivně puzeny k agresi, ale potlačují jakékoliv otevřené projevy agrese. V jejich životě se zřídkakdy vyskytují agresivní epizody. Extrémně útoční lidé jsou svým okolím vnímáni jako slušní, zdvořilí a s dobrými mravy. Jsou to jedinci, kteří dlouho trpí tím, že skrývají svoji zášť či vztek vůči jiným za velmi silnou, avšak strnulou a křehkou kontrolu. Za jistých okolností mohou vybuchnout a uvolnit veškerou agresi, kterou v sobě dosud drželi,

¹⁰⁰ srov. KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. s.40-41

¹⁰¹ srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.118

¹⁰² srov. SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 49

a zaměřit ji na spáchání jednoho velmi často hrůzného zničujícího činu.“¹⁰³

3.2.3. Základní typy pachatelů domácího násilí dle Bílého kruhu bezpečí

- **„Domácí násilník** (pedant, bazírák, pro okolí slušný člověk, fenomén dvojí tváře)
- **Stresovaný slaboch** (vlastní mizérie, spouštěčem je domnělá či skutečná životní krize), sám potřebuje podporu, odreagovává se na partnerovi
- **Rozpadlý alkoholik**
- **Nepolepšitelný násilník**, „sociální sadista“.¹⁰⁴

3.2.4. Typologie pachatele dle Jacobsona a Gottmana

„Na základě svého výzkumu, ve kterém srovnávali páry s partnerským násilím s nešťastnými páry bez partnerského násilí, rozlišují Jacobson a Gottman dva příznačně nazvané typy pachatelů:

- **Kobra**
 - je typ člověka, sadistický, vnitřně klidný, chladný, se zaměřenou pozorností i během doby, kdy je verbálně agresivní. Zastráhuje svou partnerku je mnohem nebezpečnější. U asi 90% z nich byla diagnostikována antisociální porucha osobnosti. Je sobecký, bez pocitu viny, neschopný empatie. Obvykle je agresivní i mimo domov Nejraději je sám. O svou ženu se moc nezajímá, občas od ní očekává sex, peníze nebo ji považuje za někoho, s kým se může pobavit Partnerka se ho často bojí opustit ze strachu z násilí Vůči terapii je více rezistentní. Tento typ výzkum identifikoval asi u 20% pachatelů domácího násilí.

¹⁰³ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. s. 71

¹⁰⁴ *Seminář o domácím násilí* [CD-ROM]

- Pit Bull
 - je oproti kobře nejistý, silně závislý na své partnerce touží po lásce, má strach z opuštění, je výbušný a neovládá své emoce. Násilí používá pouze vůči své partnerce. Pokud ho partnerka opustí, ještě dlouho poté ji Pit Bull pronásleduje.¹⁰⁵

3.3. *Pachatel žena – muž*

O ženě jako o pachateli domácího násilí většina autorů mnoho nehovoří. Žena v domácím násilí vystupuje spíše jako oběť. Pokud odborníci mluví o pachateli, často místo označení pachatel užívají k pojmenování právě označení muže. Opírají se o domněnku, že ve většině případů domácího násilí je pachatelem muž a obětí žena. V dřívější době, se o muži jako o oběti domácího násilí příliš nehovořilo. Nebylo mnoho případů, které by tuto problematiku řešili.¹⁰⁶

„Empirická data prezentovaná Archerem nevyvracejí skutečnost, že nositelem násilí v partnerských vztazích jsou převážně muži. I ženy vůči svým mužům mohou jednat násilnický, mohou vystupovat jako útočnice, nejde však o jev obvyklý. Nepopíráme, že násilí může vycházet od ženy, ale není zpravidla tak nebezpečné jako mužské násilí vůči ženám.“¹⁰⁷

Muži, kteří se s domácím násilím setkali, většinou ze studu tuto skutečnost nikde nepřiznali. Přiznat si skutečnost, že se člověk stal obětí domácího násilí, je pro většinu lidí ponižující. Bojí se, že jim okolí neuvěří, stydí se, za to, co se jim stalo. Pro muže je přiznání o to horší, že v naší společnosti stále ještě přežívá představa o muži jako silné, nezávislé a vůdčí osobnosti, která nepotřebuje pomoc narozdíl od slabé ženy. Týrání ženou je o to více vnímáno jako ponižující. Navíc A. Buskotte uvádí, že muži mají i větší hranici bolesti než ženy. I proto je podíl mužů na celkovém počtu obětí domácího násilí menší.¹⁰⁸

¹⁰⁵ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.117

¹⁰⁶ srov. tamtéž, s.9-10

¹⁰⁷ srov. SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 53

¹⁰⁸ srov. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. s. 18-19

„Výzkumníci však připomínají, že většina násilí pocházejícího ze strany žen má charakter sebeobrany; ženy také – což je logické vzhledem k fyzickým předpokladům – nezpůsobují tak těžká zranění jako muži. Naopak podle dvou národních výzkumů v USA ženy podle vlastních výpovědí zažívají násilí od svých partnerů či bývalých partnerů desetkrát častěji než muži. Tyto diskrepance mezi výzkumy mohou být způsobeny tím, co všechno se mezi „násilím“ (zda jen takové násilí, které je považováno za trestný čin („crime“) nebo i ostatní formy.“¹⁰⁹

„Výzkumy přitom opakovaně dokládají, že případy zranění intimními partnery jsou častější a vážnější u žen než u mužů. Ženy jsou také svými mužskými partnery častěji zabíjeny než muži. Asi třetinu žen, které zemřely násilnou smrtí, má na svědomí jejich stávající nebo bývalý manžel nebo přítel, zatímco jen 3% zavražděných mužů se stávají obětí stávající či bývalé manželky nebo přítelkyně. Je tedy zřejmé, že podobně jako jiné projevy se chování je i partnerské násilí generově podmíněný jev: násilí žen a mužů vůči intimním partnerům se kvantitativně i kvalitativně liší.“¹¹⁰

Mezi ženami i muži, kteří bijí své partnery, existují povahové podobnosti: nízké sebehodnocení, agresivita, hostilita, deprese, nedostatek komunikačních dovedností a nedostatek asertivity.“¹¹¹

„V roce 2002 byla publikována studie Domácí násilí na mužích ve Skotsku, která vycházela z databáze případů domácího násilí skotské policie. Údaje o pohlaví obětí a pachatelů případů domácího násilí, které skotská policie řešila v letech 1999 a 2000, jsou uvedeny v následující tabulce.“¹¹²

¹⁰⁹ PIKÁLKOVÁ, S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách*. s.34

¹¹⁰ RENZETTI, C., M., CURRAN, D., J. *Ženy, muži a společnost*. s. 256

¹¹¹ SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 53

¹¹² srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s. 16

Oběť	Pachatel	Počet řešených případů	
		Rok 1999	Rok 2000
Žena	Muž	92,3 %	92,1 %
Muž	Žena	7,0 %	7,2 %
Muž	Muž	0,4 %	0,4 %
Žena	Žena	0,3 %	0,3 %
Celkem		100%	100%

I když zkušenost s násilím v rámci interpersonálních vztahů může zakusit žena i muž, ženy mají podstatně více zkušeností s opakovanými a těžkými formami násilí. Pravděpodobně jsou také častěji stíženy psychickým, psychologickým a emocionálním týráním, nebo násilím s následky zranění či smrti.

Domácí násilí není možné akceptovat ani nesmí být tolerováno, ať jsou oběťmi muži nebo ženy. Každá osoba má právo žít svobodný život bez násilí“¹¹³

4. Práce s pachatelem domácího násilí

„Předmětem pozornosti sociálních pracovníků se stávají zejména tzv. „zlomové úkoly“. Ty před rodinami vyvstávají v běžných „přechodových situacích“, jimiž může např. být narození dítěte, „opuštění rodinného hnízda“ dětmi, odchod rodičů do důchodu apod. V některých rodinách se jeden nebo více jejich členů nedokáže vyrovnat s psychickými, ekonomickými či jinými důsledky těchto nikterak překvapivých situací, což se zpravidla stává těžko zvládnutelnou zátěží. Zvláštní typ „přechodových situací“ nastává, když se život rodiny odchýlí od průběhu událostí, kterým by členové rodiny vnímali jako žádoucí (např. narodí se dítě s postižením, závažně onemocní člen rodiny, dítě uteče z domova, rodiče

¹¹³ Woman's Aid, *Male Victims*.

http://www.womensaid.org.uk/domestic_violence_topic.asp?section=0001000100220017§ionTitle=Male+victims

se rozvádějí nebo ztratí zaměstnání, jeden z rodičů se projeví jako násilník aj.). Zlomové úkoly, které v těchto situacích před rodinami vyvstávají bývají mimořádně náročné a pravděpodobně jen nemnohé rodiny je dokážou zvládnout bez pomoci zvenčí.¹¹⁴

Při neřešení domácího násilí, agresivní jednání násilné osoby roste. Absence vnější kontroly a zásahu může v pachateli utvrzovat navíc i pocit beztrestnosti.¹¹⁵

„Cílem programů pro násilníky je přesvědčit účastníka o jeho zodpovědnosti za násilné chování, vzdělávat jej v otázkách rodových rolí a patriarchálního systému, posílit, resp. Vytvořit schopnost sebekontroly a zvládnání zloby. Mezi obecně orientované intervenční programy patří např. program „zvládnání zloby“ nebo program „zacházení s domácím násilím“.¹¹⁶

„Jestliže je zajištěna bezpečnost a ochrana oběti, nestačí pracovat pouze s obětí. Intervence musí vést k efektivnímu a okamžitému ukončení dalšího násilí. Takovým opatřením je tzv. intervence týkající se agresora. Jednou z funkcí intervenčního centra je iniciovat nebo provádět tyto intervence se souhlasem oběti.“¹¹⁷

„Teoreticky jsou programy založeny na kombinaci principů behaviorální a kognitivní psychoterapie. Behaviorální techniky slouží především k eliminaci nevhodných vzorců stimulace i chování. Deviantní stimulace prezentovaná například vizuálně (film, fotografie) je kombinována s nepříjemnými okolnostmi (silný zápach, hluk, elektrošok). Kognitivní techniky míří ke změně obsahu myšlení (tzv. kognitivních schémat či struktur), mají zpochybnit dosavadní navyklé způsoby uvažování, např. vyvíňování na základě úvahy „nic špatného nedělám“, „děti mohou být za to jenom rády“ atd.

Důležitou součástí programu je trénink vcit'ování se do oběti. Značná pozornost je věnována zabránění recidivy (Relapse Prevention). Opětovnému deliktu má předejít sám pachatel s využitím autoregulačního modelu, který je mu při terapii

¹¹⁴ ŠRAJER, J., MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. s. 10

¹¹⁵ srov. *Domácí násilí* [CD-ROM]

¹¹⁶ SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 58

¹¹⁷ Bílý kruh bezpečí, *Opatření týkající se násilí v Rakousku /2001*. <http://bkb.juristic.cz/80334/old>

vštěpován. Doplnující roli hraje vnější kontrola, prováděná poučenými blízkými osobami, terapeutem či sociálními pracovníky.“¹¹⁸

„Nedostatek motivace k práci na sobě, vzdor či odpor jsou přítomny ve většině případů a jsou podstatnou součástí terapie. Terapie pachatelů partnerského násilí vyžaduje více než jeden dobrý úmysl, potřebuje motivaci a tvrdou práci: násilníci musejí být k práci na sobě často přinuceni. Pachatelé partnerského násilí se často naučí potlačit své násilné chování, pokud je však dokážeme přimět, aby zůstali a absolvovali celý program až do konce. Podle Sinclaira „trvá asi sedm týdnů, než se muži uvolní a začnou spolupracovat“.

Bártová zdůrazňuje, že při kontaktu s mužem – agresorem se osvědčilo, když s ním pracuje muž – terapeut. Ženu – odbornici jsou agresori schopni vnímat jako skutečného profesionála jen málokdy. „Zjednodušeně, žena jim přeci nebude povídat, co mají nebo nemají dělat.“¹¹⁹

„Každý společenský útvar vyvíjí řadu prostředků, jimiž kontroluje agresi svých členů. Snaží se odradit potencionální agresory od jejich konání různými formami sociálního působení, přesvědčování a propagandy. Obecně se předpokládá, že by proaktivní, instrumentální, predátorská nebo sociálně-kognitivně založená agrese mohla být ovlivněna abstraktnějšími společenskými reprezentacemi, např. vědomím nebo možná i strachem z budoucí odplaty za provedený násilný akt.“¹²⁰

Conwayová rozlišuje čtyři základní typy programů pro pachatele:

Model vhledu

Umožňuje poznat důvody, proč jedinec v dané situaci reaguje násilně. Zkoumá i případné frustrace či duševní poruchy. Za nevýhodu autorka považuje nedostatečné upozornění na negativní podstatu agrese, které může způsobit, že agresor si sice může uvědomit své sklony k násilí, ale nemusí se nutně změnit.

¹¹⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. s. 108-109

¹¹⁹ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s. 126-127

¹²⁰ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. s. 160

Model ventilace

Snaží se poukázat na alternativní, nenásilné možnosti, jak ventilovat agresi. Odmítá zadržování a následné hromadění agrese, které vede k výbuchu vzteku. Ovšem ne ve smyslu výměny fyzického napadání za slovní.

Kognitivní behaviorální a psychoedukační model

Jde v podstatě o techniky zvládnání hněvu. Vycházejí z předpokladu, že násilné jednání je naučené a jako takové je lze odnaučit. V rámci této techniky je problematické zaměření spíše na fyzické násilí a nezahrnuje i jiné formy a problémové situace, které mohou nastat.

Feministický přístup

Dle autorky se jedná o přístup v dnešní době nejčastěji přijímaný. Oproti předchozímu modelu bere feministický přístup v potaz i fakt, že domácí násilí je jev, který má více podob. V programech se tedy odborníci zaměřují i na vypěstování komunikačních a asertivních schopností pachatelů, odklon od jednostranného radikálního patriarchálního vnímání rozvrstvení společnosti. Cílem je převzetí odpovědnosti pachatelem za spáchaný trestný čin. Což by mělo samo o sobě přispět ke snížení páchaní násilného chování. Pracovníci se zaměřují také na změnu žebříku hodnot agresora. Tento program funguje v několika zemích. Násilná osoba jej může absolvovat na základě svobodného rozhodnutí nebo také nařízením soudu.¹²¹

¹²¹ srov. CONWAY, H., L. *Domácí násilí*. s. 124-127

PRAKTICKÁ ČÁST

VYMEZENÍ PROBLEMATIKY A CÍL PRÁCE

Pro praktickou část své práce jsem se rozhodla zvolit zpracování návrhu projektu. Učinila jsem tak z těchto důvodů.

Původním záměrem práce bylo vytvořit profil pachatele domácího násilí. Chtěla jsem se zaměřit na nejčastější charakteristiky a také formy páchaného násilí, které s nimi souvisejí v rámci partnerských vztahů. Při shromažďování informací, které by tyto údaje popisovaly, jsem ale narazila na problém. Instrukce, které jsem oslovila, mi odmítaly takovou informaci poskytnout. Domnívaly se, že by tím došlo k porušení etických pravidel ve vztahu s klientem nebo vnitřních pravidel instituce. Nebo si takové informace prakticky nevedly, protože se na práci s pachatelem partnerského násilí neorientovali. Některé organizace na žádost o spolupráci nereagovaly vůbec.

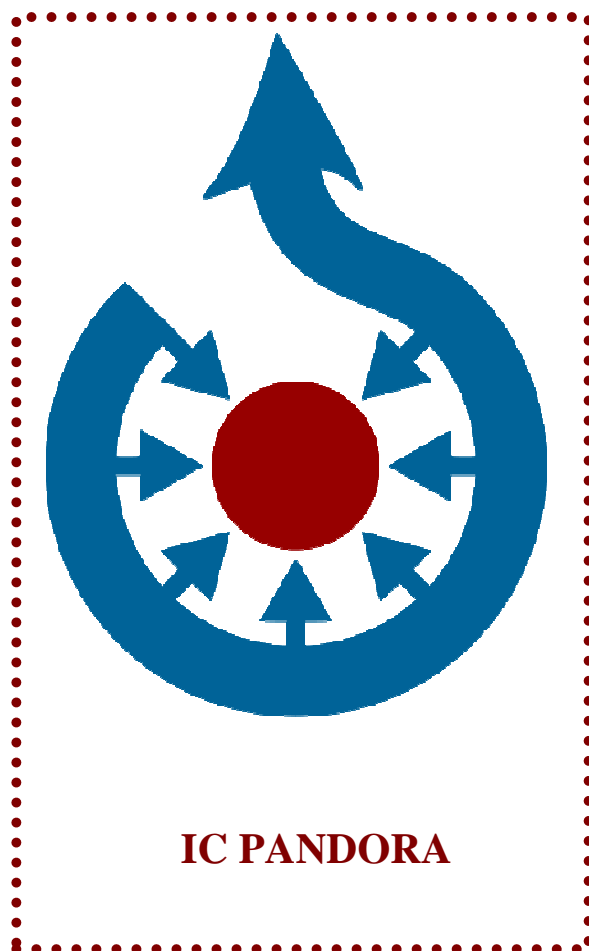
I při zpracovávání zdrojů v rámci teoretické části, se ukazuje, že v oblasti partnerského násilí na území Jihočeského kraje, je práce s pachatelem zatím oblast nová, do které ještě nejsou zapojeny žádné specializované organizace zabývající se výhradně touto problematikou a jejím řešením.

Na základě těchto zjištění, jsem se rozhodla, že by žádoucím výstupem této práce i situace celkově byl návrh projektu na založení intervenčního centra, které by se věnovalo přímo problematice práce s pachatelem partnerského násilí. Domnívám se, že partnerské násilí je závažným problémem, který potřebuje řešení a to na stranách obou účastníků, aby bylo řešení problému opravdu efektivní směrem do budoucna. Tedy jak na straně obětí, tak i na straně pachatele. Jednostranná spolupráce jistě pomáhá oběti vyřešit její obtížnou situaci a je to pomoc velmi důležitá, ale sama o sobě nepomáhá zamezit vzniku dalšího násilí. Nepracuje s násilnou osobou na její změně. Myslím si, že práce s pachatelem je důležitá zejména ve smyslu zabránění recidivy. Ideální by bylo zamezení násilí vůbec, ale domnívám se, že k práci s osobou se sklonem k násilnému jednání nedochází bohužel dřív než po odhalení napadení partnera.

Primární cílem práce je tedy zpracování návrhu projektu na zřízení intervenčního centra pro pachatele partnerského násilí. Obecným cílem zřízení intervenčního centra i obecným motivem práce je minimalizace možnosti recidivy u násilných osob. Ta by podle mého názoru měla být významnou součástí boje proti domácímu násilí. Myslím si, že takové centrum má jistě své opodstatnění. Obávám se však, že při jeho zřizování by bylo nutné se bránit zejména nedůvěře v jeho smysl ze strany veřejnosti. Ta totiž pachatele spíše odsoudí, než aby měla zájem s ním spolupracovat.

PROJEKT

„Pachatelé domácího násilí nejsou zatím příliš prozkoumanou veličinou – nejen s obětí je nutné pracovat“

Projekt:

Název projektu: Pachatelé domácího násilí nejsou zatím příliš prozkoumanou veličinou – nejen s obětí je nutné pracovat

Řešitel projektu: Štěpková Miloslava

Kde bude projekt realizován: České Budějovice

Název oblasti, v níž se ucházíte o podporu: Sociální oblast

Představení a popis organizace

Základní údaje:

Organizace předkládající projekt:

Název: Intervenční centrum pro pachatele domácího násilí PANDORA

Forma právní subjektivity: Občanské sdružení (o. s.)

Adresa: U Trojice 76, České Budějovice, 370 04

Telefon: 777 167 167

Bankovní spojení: 164240101/0100, Komerční banka, České Budějovice

Email: pandora@volny.cz

Prezentace na internetu: www.pandora.cz

Působnost organizace: Jihočeský kraj

IČO: 60 80 77 56

Počet placených pracovníků: 6

Založení organizace a důvody jejího vzniku

Intervenční centrum pro pachatele domácího násilí Pandora, o. s. vzniká dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 60a Intervenční centra.

Důvodem pro založení o. s. Pandora je práce s osobou, která se dopouští násilného jednání v rámci partnerských vztahů.

Práce s pachatelem není běžně nabízenou službou. Ačkoliv je problematika domácího násilí velice závažným jevem s poměrně častým výskytem, sociální síť jihočeského kraje postrádá centra, která by se tímto problémem zabývala. Založení o. s. Pandora by tedy znamenalo doplnění chybějící pomoci. Nutná by byla samozřejmě spolupráce se stávajícími intervenčními centry, policií, tedy osobami, které se mohou dostat do styku s násilnou osobou, a může jim být jejich prostřednictvím tato služba nabídnuta. Důležitá je i dostatečná propagační činnost, která by na existenci organizace upozornila.

Stávající organizace se zaměřují pouze na pomoc obětem domácího násilí s osobou pachatele spolupracují jen velmi okrajově.

Z nástinu dosavadní situace je tedy patrné, že založení intervenčního centra Pandora, které bude pracovat s pachateli domácího násilí, je žádoucí.

Téma projektu

Práce s osobami dopouštějícími se násilí v rámci partnerských vztahů se zaměřením na lokalitu České Budějovice.

Cíl projektu

Cílem centra zamezit dalšímu páchání domácího násilí u osob, u nichž k tomuto trestnému činu již někdy došlo.

Spolupráce IC s jinými institucemi

Kromě zajištění služby řešící potřebu uživatele v rámci centra je vhodná spolupráce s dalšími institucemi.

Spolupracující organizace:

- Spolupráci IC Pandora navázala s *Policíí ČR, Městskou policií*, která rovněž pracuje s násilnými osobami a tudíž možnost jim tuto formu terapie nabídnout nebo nařídít jako formu alternativní procedury.
- Navázána je i spolupráce s *Probační a mediační službou*, Chelčického, České Budějovice, která pracuje i s osobami dopouštějícími se násilí v partnerských vztazích.
- Jako opodstatnění se jeví i spolupráce s *Psychiatrickou léčebnou Červený Dvůr 1, 381 01, Český Krumlov*. Z důvodu, že mnoho osob s násilným jednáním se rovněž potýká se závislostí.
- V případě, že pachatel projeví zájem o záchranu vztahu, je možné sjednat i návštěvu(y) ve *Středisku pro rodinu a mezilidské vztahy, Nádražní 47, 370 01, České Budějovice*. Samozřejmě za předpokladu, že o udržení vztahu má zájem i oběť a se sjednanými schůzkami souhlasí.
- Intervenční centra jsou povinna spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.

Nástin problematické situace

Při práci s osobou, která má sklony k násilnému jednání, nestačí jen vyměřit trest. Trest sám o sobě nepředstavuje u většiny těchto lidí motiv ke změně svého postoje, chování. Problematickým místem je převzetí zodpovědnosti pachatele za své jednání. To lze považovat za první krok vedoucí k minimalizaci pravděpodobnosti, že se násilné jednání bude v budoucnu opakovat. Služba, která by se tímto problémem zabývala, ale v Českých Budějovicích chybí. K řešení problému by tedy jistě přispělo zřízení IC Pandora, jež se na práci s pachatelem specializuje.

Cíle projektu

Obecným cílem je

Zřízení centra zabývajícího se problematikou partnerského násilí ze strany pachatele. Tento cíl se centrum bude snažit naplňovat na základě spolupráce psychologa, psychoterapeuta, sociálního pracovníka. Důležitá bude účast mužských i ženských odborníků. Důvodem je fakt, že např. muž uznávající patriarchální hodnoty, pravděpodobně nebude uznávat ženu jako osobu, která ho má nějak usměrňovat. Naopak dominantní žena dosud odmítající autoritu muže ji nebude jistě chtít respektovat i nadále. Proto je důležité, aby alespoň pro počáteční spolupráci mohli být klientům nabídnuti odborníci ženy i muži.

Záměrem o. s. Pandora je vést násilnou osobu k převzetí odpovědnosti za své činy, tuto osobu také dále vzdělávat v otázkách rodinných rolí, posílení schopnosti sebekontroly, usměrňování moci a kontroly ve vztahu a zvládání své zloby.

Specifický cíl

Rozumíme jím snížení možnosti recidivy u osob, které se v minulosti dopouštěli násilných činů v rámci partnerských vztahů.

Krátkodobý cíl

Považuji jím zřízení samotného centra, které by se věnovalo práci s násilnou osobou. Následně budou přijati na celý či poloviční úvazek sociální pracovník, psychoterapeuti, psycholog. Provoz centra bude zahájen v prosinci 2009. Zaměstnanci budou přijímáni k 1. 11. 2009.

Střednědobý cíl

Představuje navázání spolupráce s Intervenčním centrem pro ohrožené osoby při diecézní charitě České Budějovice a Policií ČR. Tato spolupráce by měla spočívat zejména v komunikaci se sociálními pracovníky, psychology a vyšetřovateli.

Cílem je seznámit společnost s fungováním IC pro pachatele domácího násilí Pandora a jeho činností v této oblasti, kterou je možné začít využívat.

Do konce prvního čtvrtletí roku 2010 budou postupně zavedeny všechny podoby intervence.

Dlouhodobý cíl

Zahrnuje komplexní práci s násilnou osobou s cílem minimalizovat násilné projevy v budoucnu, přijetí vlastní odpovědnosti pachatele za své jednání a zvýšení sebekontroly.

Cílová skupina

Centrum se bude zaměřovat na práci s osobami, které se násilného jednání dopouštějí v rámci partnerských vztahů s cílem naučit násilnou osobu regulovat své agresivní jednání. Může jít i o osoby, které jsou za násilí vykázány ze společné domácnosti. Za násilné jednání je považováno nejen fyzické násilí, ale násilí ve všech svých podobách (psychické, sexuální atd.). Problémem je zejména neschopnost těchto osob nést za své jednání zodpovědnost. Jednání je někdy také z části důsledkem působení primární rodiny s výrazně patriarchálním uspořádáním. Je tedy důležité pracovat s pachatelem i na vnímání rolí a snažit se redukovat přehnané přikládání důležitosti jednotlivým rolím nebo naopak upírání práv druhým.

Osoby nevhodné pro intervenci:

- psychopatická osobnost
- závislí na alkoholu, drogách odmítající nastoupit léčbu závislosti
- klient nemající zájem o spolupráci
- osoby, které evidentně nespádají do okruhu osob, pro něž je služba určena

Práce s klientem

Intervence se bude uskutečňovat formou individuálního i skupinového setkávání klienta/tů se sociálním pracovníkem nebo terapeutem. Vhodnější alternativa bude klientovi nabídnuta po prvním setkání, ale bude mu ponechána i možnost volby. Preferována bude terapie skupinová. Individuální setkávání bude možné realizovat každý den v týdnu, skupinová setkání budou jednou týdně.

- Předpokládá se, že délka jednoho setkání by neměla přesáhnout dvě hodiny.
- Kapacita je 12 půlhodinových konzultací denně.
- Celkový rozsah terapie se bude pohybovat v rozmezí 20 – 80 hodin, dle potřeb klientů.
- Služba bude poskytována zdarma všem věkovým kategoriím.
- Před osobní návštěvou intervenčního centra se doporučuje se objednat. Klientovi je dohodnuta návštěva dle kapacitních možností v nejbližším možném termínu.

Pracovník nejprve podle prvotních informací zhodnotí, zda se jedná o cílového uživatele služby. Pokud ano, sjedná pracovník nejbližší možný termín konzultace. Pokud ne, doporučí jiné vhodné místo pomoci.

Prvním, důležitým krokem bude motivovat klienta ke spolupráci a ke změně. Náplní práce s klientem bude terapie zaměřená na ovládnutí agrese, zvládnutí stresových situací přijatelným způsobem. Klienti se budou dále učit přijetí odpovědnosti za své jednání, kooperaci, vyjednávání.

Zásady při poskytování služeb

- respektování důstojnosti klienta
- vzájemné respektování rozhodnutí jednotlivých pracovníků
- nevytvářet vztah závislosti mezi klientem a pracovníkem
- ochrana osobních údajů (netýká se případů, kdy je uložena oznamovací povinnost)

Ukončení služby

Spolupráce s uživateli je zpravidla ukončována po splnění stanovených cílů, případně na přání uživatele. *Uživatel* může ukončit spolupráci kdykoliv.

Ze strany IC může dojít k ukončení spolupráce v případě, že:

- po zjištění, že pro klienta by byl vhodný jiný typ služby, kterou ale organizace neposkytuje
- služba je poskytovatelem ukončena pro neplnění podmínek ze strany klienta (nedostatek zájmu, nedodržení abstinence či nenastoupení léčby, časté nedodržování termínů schůzek)
- klient jedná pod vlivem návykových látek
- klient neposkytl IC souhlas s nakládáním s jeho osobními údaji
- další čerpání služeb se jeví jako nadbytečné (BKB/2007)

Vlastní projekt

Časový horizont:

Jedná se o střednědobý projekt. Doba trvání se odhaduje na 3-7 let

Zdůvodnění:

Při analýze sekundárních zdrojů dat a zkoumání situace v dané lokalitě vychází najevo, že s cílovou skupinou není dostatečně pracováno a není ani dostatečný počet organizací, které by se práci s násilnou osobou věnovali.

Založení o. s. Pandora by zde tedy mělo najít své uplatnění.

Popis aktivit projektu

Při práci s osobami se sklonem k násilnému jednání budou ve spolupráci s psychologem, terapeutem a sociálním pracovníkem využívány tyto metody intervence (o průběhu a výsledku práce s klientem je vedena dokumentace):

- ***Osobní i telefonické konzultace*** k partnerskému násilí v prostorách IC
- ***Psychodiagnostika*** – bude pobíhat ve spolupráci s psychologem, cílem bude rozpoznání psychických vlastností jedince, úroveň jeho vývoje. Zjištění bude přínosné pro vzájemnou spolupráci, ale také umožní odhalit jedince nevhodné pro intervenci.

- **Psychoterapie- antiagresivní terapie** – možnost účasti na terapeutické skupině s cílem naučit ovládat své agresivní chování a naučit se odreagovat zlost přijatelným způsobem. Návčik odlehčujících relaxačních technik.
- **Poradenství** – zahrnuje zejména rady a informace o možném využití služeb, které má rozšířit obzory jak potenciálnímu uživateli, tak i širší laické i odborné veřejnosti
- **Zprostředkování psychologické pomoci** – možnost zprostředkování návštěvy psychologa
- **Následná péče** – představuje možnost klienta obrátit se na zařízení i po skončení vlastní terapie. Klient může centrum kontaktovat vždy v situaci, která je pro něj obtížně zvládnutelná a s ním si neví rady.
- **Spolupráce** s institucemi zainteresovanými do řešení problematiky domácího násilí

Realizovatelnost projektu

Zřízení IC je ve fázi příprav. Jsou zajištěny prostory, byly provedeny potřebné technické úpravy a nakoupen kancelářský nábytek i základní materiál nezbytný k provozu centra. Byli přijati pracovníci centra. Zahájena byla rovněž propagace zařízení, která má zajistit veřejné povědomí o nové službě. Po schválení projektu magistrátem města České Budějovice bude zahájen jeho provoz.

Vnější zdroje pro realizaci projektu

Šancí tohoto projektu je fakt, že se jedná o vznik organizace, která bude doplňovat sociální síť o službu, která má své opodstatnění, ale není zde zastoupena. Přestože se v souvislosti s partnerským násilím hovoří většinou jen o oběti, pro snížení jeho páchání je nutné pracovat i s násilnou osobou

Ohrožení projektu by mohl představovat přístup magistrátu České Budějovice. Magistrát by mohl mít obavy zahájit provoz nové služby, která se dotýká oblasti, o které se příliš často nehovoří.

Vnitřní zdroje pro realizaci projektu

Slabou stránkou je nedostatek materiálních prostředků k dlouhodobějšímu zajištění provozu centra.

Silnou stránkou je určitá ochota odborníků účastnit se na realizaci projektu. A také zájem Policie spolupracovat v budoucnu s intervenčním centrem.

Plánovaný výstup projektu

Snížení počtu osob dopouštějících se násilných činů v rámci partnerských vztahů a zabránění recidivy u osob, které se násilí již dopustily.

Propagace projektu

- vlastní internetové stránky
- propagace v regionálním tisku
- osobní prezentace ve střediscích zabývajících se domácím násilím, Policii ČR a ponechání informačních letáčků s kontaktním telefonním číslem na těchto místech

Realizační tým projektu

- *Interní zaměstnanci*

Bc. Miloslava Štěpková, realizátor projektu, ředitel centra – 1,0 úvazku

PhDr. Vlastimil Divoký, psychoterapeut – 1,0 úvazku

Mgr. Irena Vorlová, sociální pracovnice – 1,0 úvazku

- *Externí zaměstnanci*

PhDr. Radim Doležal, psycholog - 0,5 úvazku

PhDr. Jana Pártlová, psychoterapeut – 1,0 úvazku

MUDr. Eva Bárťová, psychiatr – 0,5 úvazku

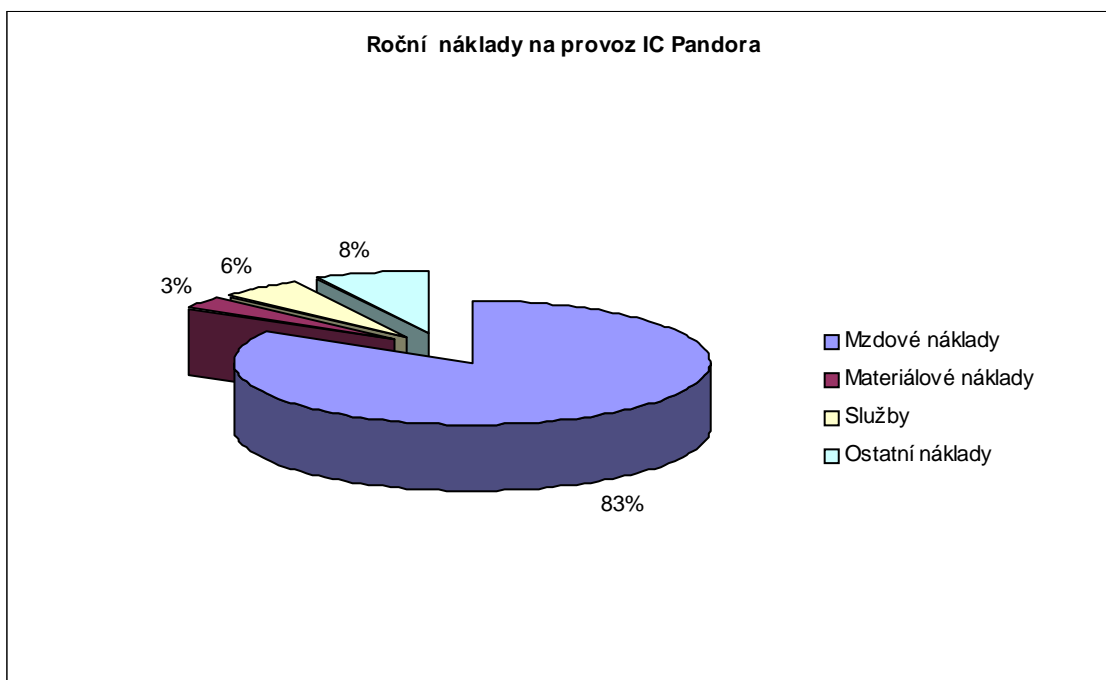
Financování projektu

Tato činnost by byla podporována z dotací státního rozpočtu na podporu poskytování služeb sociální péče na území kraje prostřednictvím rozpočtů kraje. Účelem dotace je zajistit potřebnou síť sociálních služeb v rámci dané lokality. Dotace kraji bude poskytována podle zákona č 218/200 Sb. o rozpočtových pravidlech. Žádost o dotace je podávána prostřednictvím kraje na Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Vedlejším zdrojem pak případné sponzorské dary, sbírky.

Roční provoz IC – 2. 240. 000 Kč

Roční náklady na provoz IC	Částka v tis. Kč	Komentář
Mzdy	1.350	6 zaměstnanců, včetně odměn
DPP	30	Supervize
Odvody	490	
Mzdové náklady celkem	1.870	
Kancelářské vybavení	30	
Kancelářské potřeby	15	Vybavení a provoz pracoviště
Počítače, software, hardware, internet	20	
Sociální zázemí	10	WC, koupelna, kuchyň. kout
Materiálové náklady celkem	75	
Výcvik zaměstnanců:		
• Noví zaměstnanci	40	
• Nová metodika		
Telekomunikace	25	Hl. kontakt s klienty
Energie	30	
Opravy, udržování	20	Včetně úklidu
Účetnictví	10	
Služby celkem	125	
Nájemné	48	
Stravenky	60	
Daně, poplatky	16	
Pojištění:	30	<ul style="list-style-type: none"> • Zaměstnanců • Majetku
Cestovné	20	
Ostatní celkem	174	
Náklady na jedno IC	2.244	Zaokrouhleno na 2.240

Souhrn projektu

Stručný obsah projektu:

Intervenční centrum se zaměřuje na práci s osobami dopouštějícími se násilí v rámci partnerských vztahů.

Samotná práce s klientem představuje terapii zvládnutí agrese, posilování sebekontroly, učení se kooperaci, vyjednávání, empatii.

Intervence pracovníka je směřována také převzetí odpovědnosti násilné osoby za své jednání.

Terapie není odmítána ani osobám závislým na alkoholu či návykových látkách, ovšem za předpokladu, že jsou tyto ochotni nastoupit detoxikační léčbu a dokončí ji.

V případě potřeby je klientům poskytováno odborné poradenství i po skončení terapie.

DISKUSE

Rodina, nebo obdobné vzájemné soužití osob představuje základní článek společnosti. Fungování rodiny, její hodnotové orientace a kvalita vzájemných vztahů se proto dle mého názoru významně promítají do komplexního obrazu společnosti. Domnívám se, že za k dnešní podobě společnosti přispívá právě odklon rodiny od tradičních hodnot, kdy je vyzdvižována svoboda, nezávislost a možnost volby, ale ztrácí se odpovědnost za své činy. „Všechny tyto skutečnosti mluví pro potřebu společnosti bránit rodinu jako svůj konstitutivní prvek. Je známým a mnohokrát ověřeným faktem, že destrukce společnosti začíná destrukcí rodiny.“¹²² Proto si myslím, že je velmi důležité s rodinou a všemi jejími členy pracovat.

Ztotožňuji se s názorem, že pro své členy by měla být zdrojem jistoty a bezpečí. Je paradoxní, že v dnešní době tak tomu ale často nebývá. Závažnost a mimořádnost domácího násilí tedy plyne zejména tohoto důvodu. Násilí samotné sice není schvalovaným projevem, ale jeho uplatňování v rámci vztahů, které mají být nejbezpečnější, mnohé překvapuje a přidává mu na významnosti. Domnívám se, že k vzájemnému odcizení přispívá pokrok dnešní doby, nové možnosti (např. snadnější rozvody, nekritický pohled veřejnosti), uvolňování morálních zásad. V dřívější době měla rodina větší hodnotu. Lidé si více vážili vzájemných vztahů. Myslím si, že existovala i větší tolerance k sobě navzájem v rámci rodinného společenství, protože vzájemné vazby byly silné. Lidé si dokázali více vážit života druhého člověka i více respektovat jeho práva. Byli méně sebestřední. Myslím si, že respekt k druhým a nepopírání práv a důstojnosti druhých dnes často chybí.

„Uznání a lidská práva. Na jedné straně je tedy člověk přirozeně nelibovlně zaměřen na systém existenciálních cílů a na druhé straně může toto své určení uskutečňovat zjevně jen v sociální interakci. Proto je pochopitelné, že lidé upravují svůj vzájemný vztah tak, aby se každý mohl podílet na sociální

¹²² MACHULA, T. Filosoficko-antropologický pohled na tradiční rodinu. In ŠRAJER, J., MUSIL, L. (EDS.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. s. 29

komunikaci a spolupráci způsobem, který mu dává možnost vést dobrý život ve smyslu systému existenciálních cílů. Tak je tomu tehdy, když svůj vztah chápou jako vztah vzájemného uznávání. Toto uznávání přitom implikuje, že si vzájemně přiznávají práva, která mají ve smyslu systému existenciálních cílů charakter základních podmínek lidství, a že přejímají povinnosti odpovídající těmto právům.¹²³

V dnešní době jsou jako ideály prezentovány nezávislost, svoboda, individuální hodnoty, cílevědomost. Vztahy k rodině bývají odsouvány až na druhé místo. Z pohledu etiky se na ubližování druhému člověku dá nahlížet jako na porušování morálních norem. Lidé se více orientují na vlastní zájmy, jednají sobecky. Dovolávají se svých práv, ale brání se zodpovědnosti za své činy. Odhlízejí od toho, že žijí v jedné společnosti s ostatními lidmi. Myslím si, že ti tyto dnešní hodnoty se promítají do vztahů, kde se objevuje násilí. Pachatelé násilných činů jsou orientováni jen na svou vlastní osobu a své cíle. Pokud se jim nedaří jich dosahovat nebo pokud mají pocit, že je někdo omezuje, jednají agresivně. Protože se jim toto jednání osvědčilo a nenarazilo na odpor, nevidí v něm nic špatného, považují je za oprávněné.

V podstatě se přikláním k názoru, který je prezentován v knize Partnerské násilí: „Francouzská psychiatrička a psychoterapeutka Hirigoyenová charakterizuje osobnost násilníka jako narcistu, který sám špatně snáší neúspěch a pocit vlastní malé hodnoty. S tím souvisí i jeho vystupování ve společnosti, kde se často chová velmi příjemně, laskavě a přátelsky. Okolí tak nabývá dojmu, že není možné, aby takový člověk své partnerce ubližoval.“¹²⁴

Domnívám se, že do jisté míry představuje každé soužití uzavřenou komunitu. Co se děje za zdmi bytu či domu je soukromá věc jejích účastníků. Pokud o dění nemluví sami obyvatelé domácnosti, je pro ostatní osoby neznámé. Ačkoliv je pravda, že soukromí je jistě nepopíratelným právem, tento fakt znesnadňuje i odhalování domácího násilí. U veřejnosti může ovlivňovat vnímání jeho nebezpečnosti a frekvenci výskytu.

¹²³ ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika*. s. 186

¹²⁴ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s.116

Pomoc ze strany veřejnosti většinou nepřichází, protože buď o násilí neví, nebo se domnívá, že se do vztahů druhých nemá plést, či neví, kam se v takovém případě obrátit o pomoc. Myslím si, že v této problematice, je důležitá zejména prevence, která by upozorňovala na závažnost jevu a také na možné zdroje pomoci. Domnívám se totiž, že lidé v české společnosti, stále ulpívají na představě, že domácí násilí je jev ojedinělý, protože pokud by se s ním někdo potkal, tak z takového vztahu přeci „logicky“ odejde.

Určitou roli hraje zřejmě i patriarchální vnímání společnosti, které, jak se domnívám, je mnohým lidem stále vlastní. V patriarchálním rozvrstvení společnosti muž představuje hlavu rodiny a vůdčí autoritu. Jako takovou ho musejí všichni respektovat v jeho rozhodnutích i činech. Z mého pohledu může v takovéto domácnosti snadno přejít směřování rodiny dobrým směrem v nekompromisní prosazování vůle jedné osoby, uspokojující pouze vlastní potřeby a cíle bez ohledu na ostatní členy. I přesto, že je dnes patrná snaha o setření rozdílů mezi pohlavími a je usilováno o vzájemnou rovnost, takovou změnu nelze v uvažování lidí uskutečnit ze dne na den.

Přijetí rovnoměrného rozložení sil a možností by mohl být jeden z úkolů v rámci práce s pachatelem.

Zajímavý mi rovněž připadá vliv výchovy a rodinného prostředí na vznik agresivní osoby. V knize partnerské násilí se uvádí: „Rodina je hlavním činitelem socializace dítěte a má velký vliv na jeho sociální rozvoj. Podle teorie sociálního učení lze předpokládat, že pokud jsou děti svědky násilí ve své rodině, budou tento vzorec chování napodobovat ve vlastních vztazích. Podle Strause se děti, které se staly obětí násilí, proti němu neobrátní, ale vnímají jej jako specifickou hodnotu.“¹²⁵

Je jisté nepopíratelné, že chování, které je v rodině prezentováno nebo používáno bude dítětem přejímáno jako obraz žádoucího chování, kterým je možné dosáhnout svého cíle. Pokud vzorce chování a hodnoty zprostředkované rodinou ale nejsou v souladu s všeobecně uznávanými pravidly vzniká problém. Nemyslím si, že z takové rodiny nutně musí vzejít osoba se sklonem k negativním

¹²⁵ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s. 27

způsobům jednání. Podstatnou roli hraje v takovém případě i přístup okolí. Pokud se jedinec snaží prosazovat svou vůli např. násilím nebo výhrůžkami, je dle mého názoru důležité, aby okolím nebyly takové způsoby chování tolerovány a bylo dáno najevo, že nejsou cestou k dosažení cíle.

Při zpracování své práce jsem se setkala s otázkou do jaké míry je chování násilné osoby ovlivňováno užíváním alkoholu. Oběti většinou považovaly alkohol za viníka situace, do které se dostaly. Časté bylo tvrzení typu: „Když se nenapije, je ten nejhodnější“. Myslím si, že vést takovou osobu k odstranění závislosti je nutné v každém případě, ovšem o vlivu na její násilné chování nejsem přesvědčena. Domnívám se, že alkohol pouze uvolňuje napětí, které se v dané osobě hromadí. Pokud by ho neuvolnil alkohol, došlo by k jeho uvolnění jiným způsobem, ale směřováno by bylo stejně. Svalováním viny na alkohol se násilná osoba jen zbavuje své zodpovědnosti, kterou neumí nést. Problém je tedy dle mého názoru ve zpracování a odreagování agresivního jednání.

V tomto názoru mě utvrzuje i fakt, který uvádí Prokopová. „Násilné činy nemohou být sváděny na alkohol. Dochází k nim i v rodinách, kde partner nepije. Ze zachycených případů došlo k agresi pod vlivem alkoholu jen ve 22,6 %. Pití může ovlivnit násilné chování, zároveň však poskytuje snadnou omluvu. Pro mnoho žen je jednodušší si myslet, že by je partner neuhodil, kdyby byl střízlivý. Mnohem častěji se jedná o promyšlené činy, následek stresu a snahu povyšovat se nad partnerku (partnera).“¹²⁶

Při zahájení této práce jsem také vycházela z myšlenky, že vliv ekonomické situace, vzdělání nebo společenského postavení nehraje u osoby pachatele příliš významnou roli. S domácím násilím se tedy lze setkat u všech osob bez rozdílu. Domnívala jsem se, že není rozhodující například příjem rodiny nebo vyšší vzdělání obou partnerů. K násilí se dle mého názoru může uchýlovat osoba z ekonomicky slabé rodiny i osoba finančně zajištěná. Stejně jako vysokoškolské vzdělání neznamena automaticky nemožnost páčání násilí. Myslím si, že vzdělání může roli sehrát spíše jen ve volbě typu násilí, i když ani toto není

¹²⁶ PROKOPOVÁ, Z. Muselo to tak být?. In *Za zavřenými dveřmi-domácí násilí. Bulletin prevence kriminality MV ČR*. s. 13

rozhodujícím faktorem. Dosažení vyššího vzdělání nemusí nutně znamenat vyšší inteligenci. Tyto představy se mi při zpracovávání práce potvrdily.

„Domácí násilí se objevuje mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickým skupinám apod.“¹²⁷

Dále jsem se také setkala s faktem, že většina autorů nehovoří o ženě jako o pachateli násilí, ale pouze jako o oběti. Uznávám, že žena není typickou pachatelkou násilných činů v partnerských vztazích, ale nesouhlasím s jednostranným vymezením pohlaví pachatele v publikacích, které mají obecně přibližovat jev, který je v naší společnosti tabuizován a o němž je v povědomí veřejnosti panují nejasnosti a mýty. Navíc se domnívám, že se v tomto případě se nelze opírat jen o statistické údaje, protože odhalené případy domácího násilí jsou jen zlomkem skutečného počtu. A jsem rovněž toho názoru, že muži se k faktu, že se stali obětí domácího násilí, přiznávají méně než ženy. Což je možná zakořeněno v představách společnosti o muži jako o silné osobnosti. Identifikace s tímto ideálem znesnadňuje muži žádat o pomoc, protože by to pro něho v podstatě znamenalo jeho selhání. Bojí se, že by stal terčem hanby a posměchu spíše než objektem pomoci.

Oproti statistikám je počet týraných mužů jistě mnohem větší. Žena je dle mého názoru vnímána veřejností spíše jako slabá osoba, rozhodně ne jako možný pachatel. Svoji roli hraje jistě tělesná konstrukce. Žena je na rozdíl od muže ve většině případů opravdu slabším „protivníkem“. Násilí ale nemusí být vždy jen fyzické. Domnívám se, že pokud se žena rozhodne týrat svého partnera, bude volit zbraně přiměřené svým možnostem. Ty ale vůbec nemusejí být menší intenzity. Myslím si, že žena, pokud týrá, může být ve svém počínání mnohem zákeřnější než muž. Volí spíše psychické násilí, vydírání, ponižování. Tedy spíše násilí ve smyslu manipulace než násilí fyzického. Jejich účinek ale vůbec nemusí být nižší dopad.

V literatuře jsem se často setkala s tím, že odborníci místo slova pachatel užívali označení mužské osoby. Někdy tomu sice předcházelo odůvodnění

¹²⁷ Rosa, *Co je domácí násilí*. <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili/>

odkazující na poměr mezi mužskými a ženskými násilnými osobami, který ukazuje, že počet násilných osob – žen je velmi nízký, i přesto s tímto označením nesouhlasím.

V praktické části jsem se zaměřila na zpracování návrhu projektu na zřízení intervenčního centra pro pachatele. Organizace s obdobným zaměřením v Jihočeském kraji chybí. Myslím si, že práce s pachatelem je podstatnou součástí boje s problémem domácího násilí. Ochrana a pomoc obětem je nutná, ale sama o sobě nijak nepřispívá ke změně pachatele.

„Jestliže je zajištěna bezpečnost a ochrana oběti, nestačí pracovat pouze s obětí. Intervence musí vést k efektivnímu a okamžitému ukončení dalšího násilí. Takovým opatřením je tzv. intervence týkající se agresora. Jednou z funkcí intervenčního centra je iniciovat nebo provádět tyto intervence se souhlasem oběti.“¹²⁸

Domnívám se, že pro změnu pachatele je nutné pracovat na jeho zakořeněných zvycích, postojích, vnímání společnosti a společenských rolí. Důležitá je ale zejména spolupráce vedoucí k zodpovědnosti pachatele za své činy. Převzetí zodpovědnosti je dle mého názoru velmi důležité pro celkovou spolupráci. Pokud si jedinec není schopen připustit, že své jednání reguluje jen on sám a není možné dávat vinu nikomu druhému, bude asi velmi těžké, aby změnil své chování.

„Cílem programů pro násilníky je přesvědčit účastníka o jeho zodpovědnosti za násilné chování, vzdělávat jej v otázkách rodových rolí a patriarchálního systému, posílit, resp. vytvořit schopnost sebekontroly a zvládnání zloby. Mezi obecně orientované intervenční programy patří např. program „zvládnání zloby“ nebo program „zacházení s domácím násilím“.¹²⁹

V rámci úspěšnosti intervenčního centra pro pachatele i efektivitu této služby vůbec je podle mého názoru důležitá zejména spolupráce s policií. Myslím si, že s pachateli domácího násilí přichází relativně často do kontaktu a může je o možnosti spolupráce s centrem informovat. Ideální by bylo, kdyby spolupráci

¹²⁸ Bílý kruh bezpečí, *Opatření týkající se násilí v Rakousku /2001*. <http://bkb.juristic.cz/80334/old>

¹²⁹ SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. s. 58

mohla nařídit. Ne každý pachatel je ochoten dobrovolně nastoupit na terapii. Pokud by terapii odmítl a znovu by se dopouštěl násilí, mohla by mu být nařízena a její absolvování by bylo povinné, bez možnosti ji svévolně ukončit dříve.

Při práci s klientem se může stát, že se pracovník ocitá v situaci, kdy stojí před volbou mezi dvěma nebo více možnostmi, které se ale vzájemně neslučují. V takovém případě může jednat buď na základě vnitřních pravidel organizace nebo na základě vlastního úsudku. Myslím si, že práce s klientem může být natolik různorodá a individuální, že ne vždy se lze jednostranně řídit nařízeními. Důležitá je i hodnotová orientace pracovníka a jeho zaměření na osobu klienta. Tou ovšem nemám namysli přehnané sympatizování s klientem a naprosté abstrahování od pravidel.,,V praktické práci s lidmi, jako je sociální práce nebo psychologické poradenství spod., se velmi často objevuje celá řada etických otázek. Rozhodování se v takových věcech z velké míry závisí na osobnosti pracovníka nebo terapeuta. Toto rozhodování je spoluurčováno jakýmsi předporozuměním, osobními etickými preferencemi nebo prostě intuicí. To je samozřejmě pochopitelné a normální. Tyto skryté předpoklady a preference je však možné a dokonce žádoucí zkoumat a kriticky prověřovat.“¹³⁰ V rámci práce s klientem v intervenčním centru se pracovník dle mého názoru může setkat např. s následujícími dilematy.

Ukončit nebo neukončit spolupráci

V průběhu práce s klientem se může zdát, že již došlo k naplnění cílů, které byly pro danou intervenci stanoveny. Přesto může mít klient dojem, že situace, ve které se nachází, ještě není vyřešená a on stále potřebuje pomoc. V takové situaci je asi těžké se rozhodnout, zda spolupráci skutečně ukončit, nebo v ní ještě nějakou dobu setrvat. Roli mohou hrát důvody, které klient uvádí. Rizikem však dle mého názoru může být vytvoření závislosti klienta, zneužití služby.

Před tímto dilematem se ale může ocitnout i pracovník, jehož klient řádně chodil na sjednané schůzky a plnit dohodnuté úkoly, avšak v pozdější době přišel

¹³⁰ MACHULA, T. *Pojetí lidské osoby a jeho etické důsledky*. Sociální práce, s. 102

několikrát např. pod vlivem alkoholu. Spolupráce s klientem, který je pod vlivem alkoholu nebo jiné látky, je ale v centru vyloučená a může být i příčinou ukončení vzájemné spolupráce. Ze strany klienta, se může jednat jen o krátkodobě nezvládnutou situaci, s níž si neví rady a chce v terapii dále pokračovat. Situace opět stojí na pracovníkově posouzení, zkušenostech.

Procedurální nebo situační přístup

V tomto případě se domnívám, že částečně souvisí i s předchozími dilematy. Jako jedno z možných hledisek ukončení spolupráce klienta s intervenčním centra jsem v návrhu projektu uvedla naplnění cílů, ke kterým spolupráce směřovala. Důvodem ukončení může být rovněž neplnění podmínek spolupráce daných intervenčním centrem. Myslím si, že ale může nastat situace, kdy si naplněním cílů bude jistý pouze pracovník, nikoli klient. Stojí tedy potom opět před rozhodnutím, zda bude respektovat nařízení organizace, nebo klientovo přání. Nařízení říká, že spolupráce končí s naplněním cílů. Pracovník je přesvědčený, že tyto cíle byly naplněny. Klient se ale může domnívat o opaku. Myslím si, že i v druhém případě se lze na situaci dívat z více hledisek.

Myslím si, že obecně je pro osobu pracující s pachatelem násilí obtížné zůstat nestranný a nesoudit ho. Pro to, aby spolupráce fungovala je ale nehodnotící přístup nesmírně důležitý. Jednak by mohl narušovat vztah ke klientovi. Pracovník, který by vnitřně s terapií pro pachatele nesouhlasil nebo by v její význam vůbec nevěřil, by zřejmě ani nebyl ochotný věnovat práci svou energii a věnovat se jí naplno. I klient, pokud by měl pocit, že je ze strany pracovníka je odsuzován, neměl by o spolupráci pravděpodobně zájem. Pracovník by měl vycházet také zejména z toho, že každému jedinci má být přiznána důstojnost, která náleží všem osobám. Na to by při své práci neměl zapomínat. A nemělo by tedy ani docházet k tomu, že by osobu svého klienta generoval jen na jeho určité vlastnosti. „Jinými slovy řečeno, sociální práce je profesionální práce s člověkem a pro člověka speciálními pracovními metodami, jejímž základním kritériem a požadavkem je humanita. Lidská důstojnost tak pro oblast sociální

práce představuje základní etický pojem, který v sobě zahrnuje základní požadavky humanity.“¹³¹

Souhlasím s názorem, s kterým jsem setkala během studia odborné literatury. Bártová zdůrazňuje, že při kontaktu s mužem – agresorem se osvědčilo, když s ním pracuje muž – terapeut. Ženu – odbornici jsou agresori schopni vnímat jako skutečného profesionála jen málokdy. „Zjednodušeně, žena jim přeci nebude povídat, co mají nebo nemají dělat.“¹³²

Pro dobrou spolupráci je vhodné brát v úvahu, že pokud osoba, která se dopouští násilí a pohrdá druhým pohlavím, které týrá, asi nebude příliš přístupná spolupráci s terapeutem stejného pohlaví jako oběť. A spolupráce nebude efektivní. To platí zejména v případech násilí, na jehož pozadí stojí patriarchální vnímání společnosti. Domnívám se, že zejména zpočátku terapie, je vhodné, aby terapeutem byla osoba stejného pohlaví jako pachatel. Je možné, že v pozdější době už nebude hrát toto rozlišení žádnou roli, ale v počátku by mohlo spolupráci více usnadnit.

¹³¹ ŠRAJER, J. *Lidská důstojnost a sociální práce*. Sociální práce, s. 111

¹³² MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. s. 126-127

ZÁVĚR

Problematika domácího násilí byla českou veřejností dlouhou dobu tabuizována. Dnes se o ní sice začíná mluvit a upozorňovat na ni, ale i přesto si většina lidí jeho existenci odmítá připustit. Domnívám se, že stále přetrvávají názory, které tento problém bagatelizují. Ať je to z hlediska vnímání čestnosti tohoto jevu, nebo představě o osobě, která je schopna se něčeho takového dopouštět. Po odhalení násilí většinou lidé pachatele odsuzují. Zřídka kdy se může stát, že je pachatelem manipulované i okolí, které se následně domnívá, že pokud k nějakému násilí došlo, oběť si to v podstatě „zasloužila“. Myslím si, že častý je i názor, že pokud by se někdo stal obětí, tak nebude s takovou osobou zůstat, ale odejde. Fakt, že zůstává je pro mnohé nepochopitelný.

Ze strany odborné veřejnosti není situace pachatele v České republice dle mého názoru dostatečně řešena. Prevence i pomoc obětem představuje v problematice domácího násilí velmi významnou činnost. Přesto samy o sobě nestačí. Nutná je i práce s osobou, která se takových činů dopouští. Proto jsem se ve své práci zaměřila na osobu pachatele.

Původce násilí. Takový jedinec je ve společnosti často odsuzován a opovrhován. I přesto, že s jeho jednáním není možné souhlasit, je nutné s takovou osobou pracovat, a to zejména na její vlastní změně, jejím uvědomění si a převzetí zodpovědnosti za své vlastní činy. Sociálnímu pracovníku nepřísluší klienty soudit. Jeho cílem má být snížení výskytu násilných incidentů. Domnívám se, že v tomto ohledu, je zřízení intervenční centra pro pachatele žádoucí změnou, která by se měla v Jihočeském kraji realizovat. Úskalím jeho založení by mohla být nedůvěra ke zřízení něčeho nového. Navíc v tak problematické oblasti, ve které je mnohem lehčí někoho soudit než mu pomáhat. Inspirací by však mohly být různé zahraniční modely, které již jistých úspěchů dosáhly. Cílem mé práce bylo tedy jak poukázat na osobu pachatele, který se v rámci partnerských vztahů dopouští násilí, tak i na možné řešení, které by v této situaci mohlo pomoci.

Násilí pro mne představuje nepřijatelnou formu jednání a nesouhlasím s jeho užíváním, ať už v rámci partnerského vztahu nebo někde jinde. Domnívám se ale,

že jakkoliv se stavím proti jeho použití, nelze na základě takové argumentu zamítnou práci s násilnou osobou. Naopak. Neřešení nebo užívání pouze negativních sankcí má dle mého názoru nižší efektivitu než spolupráce.

SEZNAM ZDROJŮ

Monografie

1. ANZENBACHER, *Křesťanská sociální etika*. Brno : CDK, 2004. ISBN 80-7325-030-6.
2. BKB. *Metodický rámec práce intervenčních center*. Praha : BKB, 2007. ISBN 978-80-239-3448-3.
3. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven*. Brno : Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
4. CONWAY, H. L. *Domácí násilí*. Praha : Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.
5. ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1998. ISBN 80-90-2614-1-8.
6. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2004. ISBN 80-86473-86-4.
7. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-931-3.
8. ČÍRTKOVÁ, L.; MACHÁČKOVÁ, R.; VITOUŠOVÁ, M. *Domácí násilí*. Praha : Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.
9. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
10. FRANK, P., PLESKOVÁ K., BOSÁKOVÁ, M. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno : Nesehnutí, 2004. ISBN 80-903228-4-0.
11. GJURIČOVÁ, J. *Za zavřenými dveřmi*. In *Za zavřenými dveřmi-domácí násilí. Bulletin prevence kriminality MV ČR*. Praha : MV, 2001. ISBN neuvedeno.
12. GJURIČOVÁ, Š.; KOCOURKOVÁ, J.; KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha : Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.
13. HRČKA, M. *Sociální deviace*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-68-0.

14. JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha : Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.
15. JANOUŠKOVÁ, K., NEDĚLNÍKOVÁ, D. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků*. Ostrava : Ostravská univerzita, 2008. ISBN 979-80-7368-504-1.
16. KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. Praha : Triton, 2003. ISBN 80-7254-138-2.
17. KOVÁŘ, P. *Sexuální agrese*. Praha : Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5.
18. MATOUŠEK, O.; KOLÁČKOVÁ, J.; KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
19. MUSIL, L. *Ráda bych Vám pomohla, ale*. Brno : Marek Zeman, 2004. ISBN 80-90-30-70-1-9.
20. NOVÁK, T. *Žárlivost - jak ji zvládat*. Praha : Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2578-9.
21. PENCE, E. *V našem vlastním zájmu*. Praha : Rosa, 2005. ISBN neuvedeno
22. PIKÁLKOVÁ, S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2004. ISBN 80-7330-054-0.
23. PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství*. Praha : Triton, 2004. ISBN 80-7254-374-1.
24. PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha : Triton, 2005. ISBN 80-7254-593-0.
25. PROKOPOVÁ, Z. *Muselo to tak být?*. In *Za zavřenými dveřmi-domácí násilí. Bulletin prevence kriminality MV ČR*. Praha : MV, 2001. ISBN neuvedeno.
26. RENZETTI, C., M., CURRAN, D., J. *Ženy, muži a společnost*. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.
27. *Sborník vybraných přednášek z IX. konference Společnosti sociálních pracovníků*. Praha : MPSV, 1999. ISBN 80-85529-56-4.
28. SPOUSTOVÁ, I.; VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha : Profem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3.

29. SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. Praha : Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4.
30. ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. Brno : Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-145-0.
31. TOŠNEROVÁ, T. Způsoby špatného zacházení. In *Za zavřenými dveřmi-domácí násilí. Bulletin prevence kriminality MV ČR*. Praha : MV, 2001. ISBN neuvedeno.
32. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-678-0.
33. VALDROVÁ, J., D. et al. *Abc feminismu*. Brno : Nesehnutí, 2004. ISBN 80-903228-3-2.
34. VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. Univerzita J. E. Turkyň, 2006. ISBN 80-7044-808-3.
35. VOŇKOVÁ, J. et al. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha : BKB, 2007. ISBN 978-80-239-9448-3.

Časopisecké statě

36. MACHULA, T. Pojetí lidské osoby a jeho etické důsledky. *Sociální práce*. 2006, č. 2, s. 102. ISSN 1213-6204.
37. ŠRAJER, J. Lidská důstojnost a sociální práce. *Sociální práce*. 2006, č. 2, s. 111. ISSN 1213-6204.

Elektronické dokumenty

38. Bílý kruh bezpečí [on-line]. Praha : BKB, [cit. 12. března]. Dostupné na WWW: <<http://bkb.juristic.cz/80339/old>>.
39. Bílý kruh bezpečí [on-line]. Praha : BKB, [cit. 12. března]. Dostupné na WWW: <<http://bkb.juristic.cz/80341/old>>.
40. Bílý kruh bezpečí [on-line]. Praha : BKB, [cit. 12. března]. Dostupné na WWW: <<http://bkb.juristic.cz/174587/old>>.
41. Bílý kruh bezpečí [on-line]. Praha : BKB, [cit. 12. března]. Dostupné na WWW: <<http://bkb.juristic.cz/80334/old>>.

42. BOLDIŠ, P. – *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690-2: část 1 – citace : metodika a obecná pravidla*. Verze 3.2. © 1999-2002, poslední aktualizace 3.9. 2002. Dostupné na WWW: <<http://www.boldis.cz/sitace/citace.ps>>.
43. *Domácí násilí* [on-line]. Praha : Domácí násilí, posl. úpravy 21.4. 2007 [cit. 2. února 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>>.
44. *Domácí násilí* [CD-ROM]. Praha : BKB, 2006.
45. *Domácí násilí* [on-line]. Praha : Domácí násilí, posl. úpravy 2007 [cit. 10.března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/pravni-uprava/novela-trestniho-zakona/r99>>.
46. Čírtková, L. Zatím víme víc o ohrožených osobách. *Zpravodaj BKB* [on-line]. 2003, č. 1 [cit. 2009-03-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/r108>>.
47. *Koordona* [on-line]. Praha : Koordona, posl. úpravy 2007 [cit. 2. února 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.koordona.cz/domaci-nasili/obecne/1-co-je-domaci-nasili.html>>
48. Male Victims. In Women´s Aid [on-line]. 2009 [cit. 10.dubna 2009]. Překlad Štěpková Miloslava. Dostupné na WWW: <http://www.womensaid.org.uk/domestic_violence_topic.asp?section=0001000100220017§ionTitle=Male+victims>.
49. *Rosa* [on-line]. Praha : Rosa, [cit. 3. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.rosa-os.cz/domacinasili/legislativa-v-cr/>>.
50. *Rosa* [on-line]. Praha : Rosa, [cit. 3. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili/>>.
51. *Seminář o domácím násilí* [CD-ROM]. Praha : BKB, 2006.
52. Who are the abusers. In *Domestic Violence* [on-line]. Poslední aktualizace 2009 [cit. 10.dubna 2009]. Překlad Štěpková Miloslava. Dostupné na WWW: <<http://www.domesticviolence.org/who-are-the-abusers/>>.

SEZNAM ZKRATEK

BKB – Bílý kruh bezpečí

IC - Intervenční centrum

ABSTRAKT

ŠTĚPKOVÁ, M. Pachatel domácího násilí. České Budějovice 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce M. Svobodová

Klíčové pojmy: pachatel, domácí násilí, rizikové faktory vzniku násilí, týrání, prevence, práce s pachatelem

Práce se zabývá problematikou domácího násilí, se zaměřením na osobu pachatele. Snaží se poukázat na závažnost tohoto jevu. Nastiňuje rizikové faktory, které napomáhají vzniku násilí a představuje některé základní charakteristiky pachatelů dle odborné literatury. Zdůrazňuje také nebezpečí bagatelizace a tabuizace problematiky ze strany veřejnosti. Upozorňuje i na nedostatečné řešení problematiky.

Praktická část této práce nabízí možné východisko situace a předkládá návrh projektu na zřízení intervenčního centra pro pachatele.

V diskusi se věnuje problematice popírání základních hodnot rodiny, vyjadřuje se k rozlišení: pachatel – žena/muž, zamýšlí se nad významem spolupráce s pachatelem.

ABSTRACT

The offender of domestic violence.

Key words: offender, domestic violence, risk factors of violence origin, maltreatment, prevention, cooperation with the offender

This work is about the problem of domestic violence, focused on person of the offender. It is about how serious this problem is and also introduces the risk factors, which can lead to domestic violence. It describes some of the main characteristics of the offenders according to specialized literature. The work is pointing at risk of belittlement and hostility from the public point of view. It also highlights the lack of interest and poor solution of this problem.

A practical part of this work will offer possible solution of the situation and therefore is introducing a project Interventional Centre For Offender Of Domestic Violence.

Refusal of basic values of the family is being introduced in this discussion. It specifies the difference: offender female/male and presents a thought how important is a cooperation with the offender.